

ابوالقاسم میرزا - بنده چون در کمیسیونهای دیگر بهتر میتوانم خدمت نمایم از عضویت کمیسیون مراض استعفا میدهم.

وکیل التجار - بنده خبر ورود دو نفر از نمایندگان را بزنجان در تلگراف دیدم و حال آنکه از مسافرت و مرخصی آنها در مجلس مذاکره نشده بود.

رئیس - چون يك كاری بود که خیلی اهمیت و فوریت داشت و اگر موقوف با اجازه مجلس میشد موقع برگذشت این بود که بنده اجازه دادم که بعد بمجلس اطلاع بدهم و مطابق نظام نامه داخلی رئیس این حق را دارد که در صورت فوریت اجازه بدهد و هنوز موقع آن نشده بود که مجلس را مسجوق نمایم.

متین السلطنه راپورت کمیسیون داخله را در خصوص کارهایی که در مدت تشکیل در کمیسیون مذاکره شده بود قرائت شده آقای ناصر الاسلام را در چهار جلسه غائب نوشته بودند چون کمیسیون داخله کار منظمی نداشته بود که جلسات آن معین باشد و هر زمان کاری رجوع میشد بسایستی اطلاع بدهند که اعضا حاضر شوند و در این چهار جلسه که بنده را غائب نوشتند بنده اطلاع از انعقاد کمیسیون نداشتم.

متین السلطنه - صورت حاضر و غایب از روی کتابچه کمیسیون که بخط منشی کمیسیون است نوشته شده شاهزاده لسان الحکما راپورت کمیسیون نظام و مبتکرات راجع باعمال تشکیل آنها و دکتر اسماعیل خان - راپورت کمیسیون فوائد عامه را قرائت کردند.

(شاهزاده ابوالقاسم) راپورت کمیسیون مراض را در خصوص تظلم اشخاصیکه حقوق دیوانی آنها در هنده السنه قطع شده بود قرائت شده کمیسیون از مجلس کسب تکلیف کرده بود.

رئیس - در خصوص کلیه مقطوعات وزارت مالیه همین روزها جوابی بمجلس نوشته ولی چون قابل توجه است باید در يك جلسه معینی خوانده شود تا رأی آقایان نمایندگان معلوم شود شاهزاده اسدالله میرزا سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در خصوص آن.

اسدالله میرزا - اگرچه تمام نمایندگان در تمام امور این مملکت شریکند ولی نمایندگان طهران که بنده یکی از آنها هستم بیشتر از سایر آقایان باید در آسایش اهالی این شهر کوشش و مراقبت داشته باشند ولی بدبختانه بسکه وضع امروزه طهران در خصوص نان طوری شده است که مردم آنیکه باید از صبح تا غروب مشغول تحصیل معاش و فکر کسب باشند از صبح تا ظهر باید بی تحصیل نان برونند آنهم نان مشوش که باعث ناخوشی و مرض آنها خواهد شد و بنده امروز برخودم لازم دانستم و سایر آقایان نمایندگان شاید همراه باشند که از معاون وزارت داخله سئوال کنم که علت کمی نان چیست و مشغول این کار کیست و امیدوارم که جواب ایشان ما را قانع کند زیرا که پریروز بعضی از آقایان بواسطه سختی امر نان خواستند سئوال را

بدل بااستیضاح کنند و بنده گمان میکردم که جوابی بدهند که ما را قانع کرده محتاج بااستیضاح نشود.

قوام السلطنه - اولاً میفرمایند علت کمی نان چیست بنده علت کمیابی را در چند وقت قبل عرض کردم اولاً بیشتر علت کمی بر آن این است که امسال نسبت بسال گذشته یعنی در تغذای ذیل زراعت گندم خیلی نقصان کرد و بعلاوه علل دیگر هم پیدا شده است و بنده تا یک اندازه اقرار میکنم که از طرف وزارت داخله قدری غفلت شده است ولی بایستی نمایندگان محترم اصناف بفرمایند که علت این غفلت چه بوده است همیشه قریب بیست الی سی خروار گندم موجودی در انبار دولت ذخیره بوده که ناچار وزارت داخله در چنین مواقع بغیازها میدادند در شش هفت ماه قبل از این باین اطمینان وزارت داخله که همیشه این مقدار در انبار دولتی موجود است بهر اوقات این نیفتاد که برای يك همچو روزی تهیه به بیند و معمول هم نبود که وزارت داخله تهیه به بیند بعلاوه معلوم است که بواسطه اینکه ابتدای دولت جدید بود وزارت داخله کارهای زیاد داشته که اسباب غفلت از این مسئله شده است در هر صورت قدری قصور شده است و این بیست هزار خروار گندم انبار علل دیگری هم داشته است و آن این است که این مقدار میبایستی از خالصجات اطراف تهران بانبار وارد شود و بواسطه حرکات و کارهای اولیای زمان استبداد که همیشه کارهای آنها را بزرگ می اندازد و آنطوریکه شد باید عمل شود در خالصجات نشد یکوقت وزارت داخله رجوع کرد بانبار دولتی دید پیش از سه هزار خروار موجود نیست این بود که خبازها را خواسته و از علت سئوال کردیم آنها بعلاوه این علیی که عرض شد اظهار کردند که بواسطه اینکه ایام عید بوده از اطراف گندم بطهران حمل نشده است و همیشه

همینطور بوده است که در این ایام حمل گندم تعطیل بوده این اظهارات را اگرچه بعضی تصدیق کردند ولی وزارت داخله متقاعد نشد اقدامات لازمه که باید در اینکار بکنند از خارج گندم خواسته است بعلاوه خبازها را بتوسط حکومت و بتوسط بلدیه احضار کرده از آنها التزام سخت گرفت که تاسر خرمن نان را از قرار یکمن یکقران بفروشند و يك علت دیگری که باعث اختلال امرنان شده و بنده فراموش کردم عرض کنم این بود که در زمانی که بلدیه میخواست برای نان کمپانی تشکیل بدهد تا وزارت داخله ملتفت شود و جلوگیری کند و نگذارد کمپانی تشکیل شود کمپانی فرستاده بود در جاهائیکه ممکن بوده گندم خریده بود که در حقیقت فروش گندم منحصر بانها شده بود و این اقداماتیکه بهر ض رسید از طرف وزارت داخله شده بعلاوه بر این که گندم از اطراف خواسته شد يك مبلغی هم پول قرض شده برای اینکه گندم خریده شود از يك خباز باشی دیگر هم التزام گرفته شده که نان را بارزانی و فرایانی و خوبی چنانچه عرض شد بفروشند و اشخاصی هم که تا اندازه مسبب اینکار شده بودند گرفته و هر قدر متعذر بااعداد شدند پذیرفته حکم بمجازات آنها کردیم و تا چند روز دیگر می توانه اطمینان کامل با آقایان نمایندگان بدهم که امیدوارم این امر اصلاح شود و اینکه فرمودند مشغول اینکار کیست خوب است قدری به امور گذشته و حرکات اولیای امور اواخر دوره استبداد توجه نظری بفرمائید ببینید که چه مفاسدی برای اوضاع امروزه ما مهیا کرده اند مثلا در عمل خالصجات چنانکه عرض شد بعضی ترتیبها فراهم آورند که آنطوریکه باید عمل شود در آنها نشد.

است و عمده آن از اختلافاتی بود که در ورامین و اطراف آن پیدا شده بود و با این ترتیب امیدوارم بزودی یعنی تا چند روز دیگر اسباب آسایش عموم اهل طهران فراهم شود.

اسدالله میرزا - بنده فرمایشاتی را که فرمودند بیک قدری تصدیق میکنم ولی بیک قدری از طرف وزارت داخله قصور شده است برای اینکه در آن مرتبه که در خصوص نان استیضاح شد در ضمن اظهارات بنده عرض کردم که امسال زراعت گندم نقصان داشته و از بیست الی سی هزار خروار گندم لازم است و این مقدار را که برای کفایت نان اهل طهران تاسر خرمن لازم است نداریم و کفایت وزارت داخله باید تهیه کند الحمدلله مادرمیانه نمایندگان اشخاصی را داریم که اگر بایشان گفته می شد شاید تا بحال تهیه می کردند پریروز آقای وکیل التجار اظهار کردند که اگر بمن می گفتند شاید ده روزه بیست هزار خروار بایشتر هر قدری که محل احتیاج بود وارد می کردم عرض این است که قدری قصور شده است حالا از گذشته صحبت کردن بی فایده است می خواهم عرض کنم در سابق وعده هایی که در این باب کردند که در واقع تعهد نبود ولی حالیه اگر تعهد میکنند که امر نان از این بیعده منظم شود و تاسر خرمن حادثه واقع نشود و مجلس شورای ملی دچار معظورات دیگری نشود و بانداره که برای طهران لازم است که تقریباً روزی سیصد خروار است فراهم و نسلیم میکنند بنده باین جواب قانع میشوم حالا سایر آقایان اگر قانع شوند گمان میکنم که مربوط بیند نباشد.

قوام السلطنه - این مسئله را که میفرمایند که قصور شده است بنده نمی توانم تصدیق کنم این اقداماتی که وزارت داخله تا این تاریخ نموده بنابراین بوده است بهمان مذاکرات بوده است و در این مدت قریب (۱۲) هزار خروار گندم که حاضر کرده و مردم چه خورده اند وزارت داخله حاضر کرده و تمام صرف این شهر شده است باز هم امیدواری میدهم که در آتی تاسر خرمن طوری خواهد شد که اسباب آسایش اهالی شود.

رئیس - حالا که شروع بانتهائات کمیسیون ها می شود و اساسی آقایانی که در کمیسیونها عضویت دارند بتانی خوانده میشود که آقایان بدانند کدام يك از آقایان در کدام يك از کمیسیونها عضویت دارند.

سلیمان میرزا - بنده می خواهم عرض کنم که آن دفعه از هیئت رئیسه در کمیسیونها انتخاب کردیم و نتوانستند حاضر شوند مثلا آقای ممتاز - الدوله در کمیسیون عدلیه فقط در دو جلسه توانستند حاضر شوند و اگر باز اینطور باشد اسباب تعطیل کار کمیسیون خواهد شد بنده خواستم عرض کنم که اگر باز نمی آیند ایشان را انتخاب نکنیم که رایمان باطل شود و اگر می توانند انتخاب شوند و همین طور که گفتند بتجربه معلوم شد که نمی توانند هم در هیئت رئیسه وهم در کمیسیونها باشند ولی تصور میکنم ایشان را در يك کمیسیون انتخاب کنیم که هیئت رئیسه هم يك کمیسیون باشد.

رئیس - فرمایش شاهزاده را تصدیق میکنم

آنوقت هم گفتند که نمی توانیم هم در کمیسیون ها کار کنیم هم در هیئت رئیسه و تصور می کنیم در یک کمیسیون میتوانند کار بکنند که هیئت رئیسه هم یک کمیسیون تصور شود.

آقای میرزا ابراهیم خان - بنده باشاهزاده موافقم و میخواهم عرض کنم که کثرت کارهایی که در هیئت رئیسه متراکم شده و هر روزه هم در ازدیاد است با اندازه است که خیلی امیدوار خواهم بود که همان کارها را بگذرانند و مخصوصاً می خواستم از آقایان نمایندگان خواهش کنم که ایشان را در کمیسیون هم انتخاب نکنند و تصور میکنم که همان کارها را که در هیئت رئیسه است اگر آنها را بگذرانند خیلی کار کرده اند.

متین السلطنه - بنده استدعا میکنم که در کمیسیون داخله بنده را انتخاب نکنند.

معاضد الملک - بنده استدعا میکنم که بنده را در هیچ کمیسیونی ننویسند بجهت اینکه تکلیف بنده در هیئت رئیسه خیلی است که از صبح باید بیایم و تا دوازده شب گذشته بلکه بیشتر مشغول هستم و با این ترتیب حاضریم که این شغل را انجام بدهم ولی بنده را در کمیسیون انتخاب نفرمائید.

اسدالله میرزا - بنده تصور میکنم اگر بنا شود که از هیئت رئیسه در هیچ کمیسیون انتخاب نشوند بملاحظه اینکه عده و کلا هنوز کامل نشده شاید کسری باید باینجهت خوب است همانطوریکه شاهزاده فرمودند ایشان در یک کمیسیون انتخاب کنیم که هیئت رئیسه یک کمیسیونی باشد.

سلیمان میرزا - هر کس بهر کمیسیون میل ندارد مثل آقای متین السلطنه اظهار نماید که دیگر بعهده از انتخاب اگر استعفا نمایند اسباب اشکال خواهد شد.

رئیس - خوب است اول مسئله انتخاب هیئت رئیسه حل شود تا تکلیف معین شود.

وزیرزاده - بنده را چون در هیئت رئیسه انتخاب کرده اند استدعا می کنم که در هیچ کمیسیون انتخاب نفرمائید.

رئیس - بنا بر آنچه شاهزاده سلیمان میرزا بیان کردند اگر هیئت رئیسه را در هیچ کمیسیون انتخاب نمایند و آنها را معاف بدانند گمان می کنم بهتر است.

کاشف - اینکه فرمودید صحیح است ولیکن این حجب می شود که از معلومات بعضی از آقایان که در هیئت رئیسه هستند محروم می شویم مثلاً آقای معز الملک برای کمیسیون نظام و آقای ممتازالدوله برای کمیسیون عدلیه وجودشان خیلی لازم است که اطلاعات ایشان را بدانند و در صورتی که حاضر نشوند گمان میکنم دیگران هم اطلاعاتی که دارند نتوانند اظهار کنند.

رئیس - تدارک این را ممکن است بکنیم که در هر موقعی که وجود یکی از هیئت رئیسه لازم شد اطلاع بدهند حاضر شده اطلاعات خود را اظهار نمایند.

وکیل الرعایا - بنده تجدید می کنم آن چیزی را که در ابتدای تشکیل کمیسیونها در سابق عرض کردم اگر بخواهیم در یک ساعت یک نفر در دو

جا کار کند این از قوه بشر خارج است و ما تجربه معلوم کردیم که هیئت رئیسه چند کار دارد و گمان می کنم در صورتی که هیئت رئیسه بیشتر از آن تکلیفی که قانون برای آنها معین نموده حاضرند و انجام می دهند دیگر در کمیسیون انتخاب آنها صلاح نیست.

حاج آقا - گمان می کنم اگر هیئت رئیسه انتخاب نشوند اولی باشد منتهی در موقع لزوم بآنها اطلاع خواهند داد.

رئیس - چون در نظامنامه داخلی در این باب صراحت چیزی ذکر نشده لازم است برای قطع رای بگیرییم.

سلیمان میرزا - این محتاج برای نیست تمام کارها از روی تجربه است و ما می دانیم که نمی توانند برای این کار در تمام این سه ماه آقای ممتازالدوله فقط در یک جلسه یا دو جلسه در کمیسیون عدلیه حاضر شدند فرض کنید باز با اتفاق انتخاب شدند وقتی که نمی توانند فایده ندارد بلکه اگر رای ندهیم دو جنبه دارد یعنی خود آقایان مثل آقای معز الملک که وجود ایشان برای کمیسیون نظام مفید است و لازم است ممکن است اگر میل دارند اظهار نمایند که انتخاب شوند و اگر میل ندارند ایشان را نمی نویسند.

رئیس - گویا رای غالب بر این است (ادبیه التجار اظهار کرد من مخالفم).

رئیس - چون مخالف دارد لازم است رای بگیرییم **تقی زاده** - این را نمی شود رای گرفت

یک نفر مثلاً بنده یا غیر بنده بر می خیزند می گویند مخالف آنوقت رای می گیریم و این قانونی میشود و از مجلس می گذرد و حال اینکه شاید امروز یا یک ماه بعد یک نفر منشی مایل شد که در یکی از کمیسیونها انتخاب شود در صورتیکه رای بگیرد نمی تواند بر فرض تمام هیئت رئیسه را بالاتفاق در یک یا دو کمیسیون انتخاب کردیم مجبور نیستند قبول بکنند ممکن است بر می خیزند (اغلب گفتند رای لازم نیست)

رئیس - پس رای نمی گیریم اسامی اشخاصیکه در کمیسیونها عضویت دارند خوانده میشود (معاضد الملک اسامی را قرائت کرد)

کمیسیون بودجه

منتصر السلطان . دکتر اسمعیل خان . مصدق . الممالک . حسن علی خان . حاج میرزا رضا خان . تربیت . آقاسید جلیل . موتمن الملک . صدیق حضرت متین السلطنه . وکیل الرعایا . معین الرعایا . ابوالقاسم میرزا . محمدالتجار . حکیم الملک . میرزا اسدالله خان . نویری . فهیم الملک

کمیسیون مبتکرات

آقا محمد رضا . آقا سید حسین اردبیلی . آقا میرزا احمد . ذکاء الملک . اسان الحکما . آقا شیخ ابراهیم زنجانی

کمیسیون مراض

ابوالقاسم میرزا . حاج آقا . ناصر الاسلام . ادیب التجار . شبانی . آقا شیخ محمد خیابانی

ابوالقاسم میرزا - بنده عرض کردم که از عضویت استعفا می دهم

ذکاء الملک - بنده هم استدعا می کنم که از عضویت مبتکرات معذورم بدانند

رئیس - عجلتاً از آقایان خواهش می شود همین طور قبول نمایند که محتاج بتجدید انتخاب نشود بعد البته قراری در این باب داده خواهد شد.

ناصر الاسلام - بنده تایید می کنم فرمایشات رئیس را باید در باب کمیسیونهایی که کارشان زیاد است قراری داده شود و الا معلوم است یکی یکی خواهند استعفا داد

رئیس - عجلتاً برای کمیسیون خارجه رای گرفته میشود مثل سابق شش فر کافی است و رفته توزیع برای استخراج آقایان فهیم الملک میرزا دادوخان عز الملک بقرعه معین شدند تقی زاده (۴۸) رای ذکاء الملک (۳۹) موتمن الملک (۵۵) رای اسدالله میرزا (۳۷) رای نواب (۳۹) رای سلیمان میرزا (۲۱) رای وحید الملک (۲۱) رای گفته شد باید بین شاهزاده سلیمان میرزا و وحید الملک قرعه کشیده یکی را معین کرد

سلیمان میرزا - چون بین بنده و آقای وحید الملک تساوی آرا است و بنده میل دارم در کمیسیون عدلیه و معارف باشم از این کمیسیون استعفا میدهم قبول باشد.

رئیس - حال کمیسیون داخله انتخاب میشود **میرزا داودخان** - تشکیل این کمیسیونها برای این است که از وزارت خانها لواجی که می آید بآنها رجوع شود و بموجب راپورتی که از کمیسیون داخله و نظام قرائت شد در این مدت که این دو کمیسیون تشکیل شده بود لواجی بآنها نرفته بنده میخواستم عرض کنم برای چه خودمان را معطل کنیم که در مرتبه کمیسیون داخله انتخاب کنیم میخواهیم خودمان را کول بزنیم با مجلس را

رئیس - در راپورت نوشته بود لواجی تا وقتی رجوع نشده ولی مطالب دیگر رجوع شده است گذشته از این شاید در این سه ماه لایحه قانونی نداشتند و بعد از این بخواهند پیشنهاد کنند اینکه در این مدت رجوع نشده دلیل نمی شود که بعداً هم نخواهد شد.

میرزا داودخان - مگر هیئت رئیسه امیدوار باشند که بعد از این رجوع شود.

وحید الملک - بنده را استدعا میکنم که برای کمیسیون داخله نویسد ولی اعضاء کمیسیون معارف داوطلب هستند خوب است آنها را انتخاب نمایند.

کاشف - بنده هم استدعا میکنم که مرا در کمیسیون داخله انتخاب نکنند اگر صلاح بدانند در کمیسیون فوائد عامه انتخاب نمایند شاید در آنجا بهتر می توانم کار کنم.

تقی زاده - بنده عرض میکنم که اسم مرا در هیچ کمیسیونی ننویسند برای اینکه کمیسیون فوق ماده هم دارم مثلاً در این یک ماه گذشته پنج کمیسیون داشتم سه تای آن فوق ماده بوده است

رئیس - عده کمیسیون داخله سابقاً نفر بوده گمان میکنم زیاد است هفت نفر کافی است.

میرزا مرتضی قلیخان - علت ازدیاد عده کمیسیون داخله برای این است که مطالبی بآنها رجوع می شود اغلب از ولایات و ایالات است و باید از هر ولایتی یک نماینده در آنجا باشد که از ترتیب ولایت خودش مسبوق است و اطلاعات خود را اظهار می نماید و بنده گمان می کنم که اقلا باید نه نفر باشد

سلیمان میرزا - این فرمایشی که مرتضی قلیخان کردند اگر منطقی فرض شود به اعضاء کمیسیون داخله (۴۵) نفر انتخاب شود و بنده عقیده ام این است که باید نقطه نظر راهمیت کار قرار داد و شش نفر گمان می کنم کافی است .

حاجی میرزا آقا - قرار شد هر کس استعفا می دهد قبل از وقت اظهار نماید این اظهار از زمین و سار بنده شد بنده هم چون در امور تجارت بیشتر بصیرت دارم استعفا می کنم مرا در کمیسیون فواید عامه انتخاب نمایند .

کاشف - اینکه از هر ولایات و ایالات گفتند باید نماینده در کمیسیون داخله باشد لازم نیست هر موقع هر یک از آقایان را بخواهند اطلاع می دهند حاضر می شود .

فاتح الملک - بنده تسلیم می کنم اظهار آقا میرزا مرتضی قلیخان را ولی اینکه گفته شد که باید ۴۵ نفر باشد این را نمی گوئیم ولی می گوئیم چه ضرر دارد از هر ولایات و ایالات در آنجا انتخاب شود .

رئیس - عجلتا همان هشت نفری که گفته شد انتخاب می شود بعد که سایر نمایندگان آمدند هر قدر لازم شد بر آنها افزوده میشود و رقه توزیع و بقره آقایان میرزا ابراهیم خان - حاجی میرزا رضا خان . معتمدالتجار برای استخراج آراء معین شدند .

معاذ الملک - آقا میرزا اسمعیل نویری ۴۸ رأی عز الملک ۴۲ رأی - ناصر الاسلام ۳۲ رأی - فاتح الملک ۲۹ رأی محمد هاشم میرزا ۲۱ رأی حاجی شیخعلی خراسانی ۲۳ رأی آقا سید حسین کزازی ۲۱ رأی آقا شیخعلی شیرازی ۲۱ رأی حاجی محمد کریم خان ۲۴ رأی .

رئیس - دو نفر بیست و یک رأی دارند باید بقره بکنند از آنها معین شود والا سه نفر خواهد شد .

(بقره آقا سید حسین کزازی معین شد)
رئیس - برای کمیسیون نظام رأی گرفته می شود مثل سابق شش نفر کافی است .

حاجی شیخعلی - می خواستم سؤال کنم آقای معز الملک حاضر هستند برای کمیسیون که اسم ایشان هم نوشته شود یا خیر

معز الملک - بلی بنده در سابق هم در هیئت رئیسه کاری کردم هم در کمیسیون نظام و این هر دو بعقیده بنده باهم منافاتی ندارد .

رئیس - خوب خودشان که هستند چه ضرر دارد (ورقه رأی منتشر و آقایان ذیل بقره برای استخراج آراء معین شدند آدینه محمدخان - هشتروندی آقا میرزا احمد ه)

رئیس - آقایان مشغول استخراج باشند عجلتا ده دقیقه تنفس می شود (مجدداً جلسه تشکیل گردید معاضد الملک نتیجه استخراج را قرائت و کرد معز الملک (۵۰ رأی) حاجی محمد کریم خان (۵۰ رأی) دکتر امیرخان ۹۹ رأی حاجی فاتح الملک (۴۴ رأی) لسان الحکما ۴۹ رأی آقا سید محمد خان ۲۹ رأی .

رئیس - حال کمیسیون عدلیه را انتخاب می کنیم همانطوریکه بود شش نفر .

افتخار الواعظین - وقتی که کمیسیون عدلیه را در ابتدا انتخاب می کردیم در مجلس استعفا می کردیم هفت نفر انتخاب بشود حالا باز آن استعفا خود را تجدید می کنیم (جمعی گفتند صحیح است) .

رئیس - بسیار خوب هفت نفر باشد .
میرزا احمد - اسامی آقایانی که در کمیسیون عضویت دارند قرائت شود (معاذ الملک اسامی را قرائت کرد) .

مؤتمن الملک - ذکاء الملک - ناصر الاسلام - لسان الحکما (ورقه توزیع شد برای استخراج آراء آقایان محمد هاشم میرزا آدینه محمد خان - معین الرعایا معین گردید) .

معاذ الملک - آقا شیخ ابراهیم زنجانی (۵۷) رأی سلیمان میرزا (۵۱) رأی - آقا شیخ اسمعیل هشتروندی (۵۰ رأی) آقا سید محمد رضا (۳۸) رأی صدر العلماء (۲۷) رأی - حسنعلی خان (۲۶) رأی - آقا شیخ رضا (۲۹) رأی .

رئیس - برای کمیسیون قوانین مالبه ده نفر بود مثل سابق انتخاب میشود (گفتند ۱۲ نفر بود)
اسدالله میرزا - بنده بواسطه کسالت مزاج و ضعف بنیه که دارم در بیش از یک کمیسیون نمیتوانم عضویت قبول نمایم .

رئیس - آقا میرزا مرتضی قلیخان مایل هستند که در این کمیسیون باشند (اسامی اشخاصیکه در کمیسیون عضویت دارند) .

مؤتمن الملک - ناصر الاسلام - لسان الحکماء - فاتح الملک - آقا سید محمد رضا - حسنعلیخان - آقا شیخ ابراهیم زنجانی (ورقه منتشر گردید بقره آقای قوام الاسلام و نجات و شیبانی برای استخراج معین گردیدند)
رئیس - آقای حاجی وکیل الرعایا حاضر شده اند که تافره جمادی الاولی بیست هزار خروار گندم وارد طهران کنند باید اظهار امتنان کرد .

وکیل الرعایا - این چیزیکه عرض میکنم قدری توضیح واضح است لکن برای اینکه شاید بکنند در این مملکت در اشتباه باشد آن اشتباه رفع شود ناچارم عرض کنم و آن این است که همه حربهائی که داشته اند آن اشخاصیکه با ما دشمن بودند برای ما انداختند لکن خداوند ما را موفق کرد که از آنها مدافعه کردیم تنها چیزیکه برای خودشان اسباب امیدواری قرار دادند همین کاری است که امروز در دست گرفته و بنده در ابتدای فتح طهران در نظر داشتم که شاید بکروزی بکار بیندازند و همیشه در این خیال بودم که پیش بینی کرده باشم لکن بدبختانه گرفتاری دیگر چون مقدم بر این بود مانع از این پیش بینی شد و اینکه خواستم از نمایندگان محترم برای این خدمت

اجازه بگیرم برای آنروزی است که وقتی ما آن گندم زیاد را که در دور دست هست بزرگوار کردیم بعد آنچه را که آقایان نگاه داشته و اسلحه خود قرار دادند و وسیله امیدواری خود دانستند ترار بگذاریم حمل کنند بآنجاها تا یک آلان این گندم را از آنجا ها می آوریم و چون تا اینکه زراعت جدید خوردنی شود سی هزار خروار گندم لازم داریم ده هزار خروار آن در دست اشخاصی است که خیر خواهند که در حقیقت فالت کردند از اطراف حاضر کنند و گمان نمی کردند اینطور خواهد شد تا ۱۵ روز دیگر میرسد برای بعد از این مدت بنده با یک امیدواری زیادی اول بتوفیق و کمک خدا بعد بعاونت شماها تدریجاً این مقدار را بطهران میرسانم شماها باید وعده کنید که پس از ورود این گندم باینده همراهی کنید که یک تلافی بآنها بکنیم (عموم نمایندگان تحسین کردند) .

رئیس - چون و کلای آذربایجان جلسه دارند مجلس را ختم می کنیم انتخاب کمیسیون معارف و فواید عامه می ماند برای روز شنبه بعلاوه دستور آن روز قرائت راپورت کمیسیون راجع بانتخاب نماینده ارمنه انتخاب سه نفر نمایندکان و اگر وقت باقی ماند شور در قانون وزارت معارف و اوقاف (مجلس یکساعت و ربع از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۷۷

صورت مجلس روز ۲۸ شهر

ربیع الاول ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای مستشارالدوله منعقد و صورت مجلس قبل را معاضد الملک قرائت کردند .

رئیس - در صورت مجلس اگر ملاحظه هست بفرمائید .

حاجی آقا - همانطوریکه شامزاده ابوالقاسم میرزا از عضویت کمیسیون عرایض استعفا دادند بنده هم از کمیسیون عرایض استعفا دادم و وجه استعفای بنده را در کمیسیون عرایض کثرت کار گمان کردند ولی بنده تکذیب میکنم بجهت اینکه بنده حاضرم در سه کمیسیون عضویت قبول کنم انتخاب بنده در کمیسیون عرایض مثل این است که بنده را در کمیسیون نظام و حاجی محمد کریمخان را در کمیسیون عدلیه انتخاب کنند .

محمد هاشم میرزا - در صورت نوشته شده بود که ابوالقاسم میرزا استعفا داد عوض ایشان معین نشد دیگر اینکه لفظ بقره معین شد خوب نیست یک افت دیگر بجای او باشد .

رئیس - در باب صورت هر کس حرفی دارد اظهار کند تا برسم بمطالب دیگر .

[اظهاری نشد - رئیس صورت را امضا کرد] .
حسنعلیخان - بنده از کمیسیون عدلیه استعفا میکنم استعفا میکنم دیگری را معین کنید .

افتخار الواعظین - بنده راجع بنظامنامه عرض دارم کمیسیونهایی که از شعب منتخب می شوند اعضاء این کمیسیونها اگر می خواهند استعفا بدهند باید بر رئیس آن شعبه استعفا بدهند .

رئیس - صحیح است.

ابوالقاسم میرزا - بنده همانطوریکه آقای افتخارالواعظین فرمودند در شعبه استعفای خود را اظهار کرده ام.

معاذ الملک - بنده میخواستم از آقای حسنعلی خان استدعا کنم که از کمیسیون عدلیه استعفا ندهند جهت اینکه ما در کمیسیون عدلیه خیلی میتوانیم ارجودشان استفاده نمایم.

(دو فقره تلگراف از اقبال السلطنه از جلفا در تبریک عید و امنیت سرحدات و از مامورین قمشه در خصوص گرفتن اشرار قرائت شد.)

سلیمان میرزا - این عیدی را که اقبال السلطنه تبریک گفته کدام عید است حالا از عید مدنی است می گذرد.

رئیس - چون آن صفحات تلگراف ندارد باین واسطه قدری تعویق افتاده.

[اسامی اعضای کمیسیون قوانین مالیه قرائت شد.]

فهم الملک ۴۹ رای - **صدیق حضرت** ۴۸ رای
اریاب کیخسرو ۴۳ رای - **متین السلطنه** ۳۵ رای
مین الرعایا ۳۴ رای - **میرزا داود خان** ۳۰ رای
وکیل الرعایا ۳۰ رای - **مرتضی قلیخان** ۲۹ رای
یرزا اسدالله خان ۲۸ رای - **دکتر علیخان** ۲۸ رای
معمدالتجار ۲۶ رای - **حاجی آقا و حاج مصدق الملک**
مریک ۲۲ رای.

رئیس - چون میان این دو نفر تساوی است باید بقرعه معین شود.

معمدالتجار - بنده از عضویت این کمیسیون چون در کمیسیون بودجه هستم استعفا میدهم.

معین الرعایا - بریروز بنده عرض کردم که بواسطه عدم مساعدت مزاج نمیتوانم در این کمیسیون بیشتر عضویت داشته باشم چون در کمیسیون بودجه مستم از عضویت این کمیسیون استعفا میدهم.

رئیس - چون دو نفر استعفا میدهند این دو نفر که مریک دارای یک نمره هستند باید باشند و یک نفر دیگر انتخاب شود.

محمد هاشم میرزا - بموجب نظامنامه اخلی اول باید یکی از این دو نفر که بین آنها تساوی است بقرعه تعیین شود بعد برای دو نفر دیگر تجدید انتخاب شود.

رئیس - ولی ملاحظه فرمائید برای این بود که دیگر قرعه نکشند مردو را قبول کنید و برای یکی رای بگیریید.

تقی زاده - آنها بقرعه انتخاب شده اند خیلی بوند اما اگر بخواهیم ملاحظه قانون را بنمایم لطف است برای اینکه اول باید دو زده نفر را معین کنید بعد هر کدام استعفا دادند تجدید می شود رای اینکه آن کسیکه با ۲۶ رای انتخاب شده است اگر بخواهیم دیگری را که ۲۱ رای دارد بجای معین کنیم شاید اگر تجدید انتخاب شود دیگری با ۲۶ رای انتخاب نمایند.

حاجی شیخعلی - بنده خیلی متشکر شدم که با عرض دیروز بنده امروز آقایان همراه شده حالا باید آنکه بریروز انتخاب شده بود باید قرعه کشیده شود.

[افتخارالواعظین ماده الحاقیه ۱۵ قرائت کردند.]

[قرعه کشیده و حاجی آقا معین شده.]

رئیس - برای دو نفر دیگر تجدید انتخاب می شود.

تقی زاده - بنده میخواستم عرض کنم آقای مین الرعایا در این مدت که در کمیسیون قوانین مالیه بودند خیلی از معلومات ایشان استفاده می شد و خواست می کنم استعفای خودشان را پس بگیرند.

میرزا مرتضی قلیخان - بنده که در کمیسیون قوانین مالیه هستم میدانم که این قوانینی که گذشت بواسطه وجود ایشان بود اگر ایشان نباشند امورات کمیسیون مختل می شود باین واسطه استدعا میکنم که قبول این زحمت را بکنند و آقایان همان اسم بکنند یا بنویسند.

(معین الرعایا قبول کرد)

رئیس - حالا برای یک نفر رای گرفته میشود.

تقی زاده - خواهش میکنم بنده را ننویسید برای اینکه نمی توانم.

معاذ الملک - آقایان بیکه در دو کمیسیون عضویت دارند حسنعلی خان - موتمن الملک - نوبری لسان الحکماء - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - فهم الملک - صدیق حضرت - معین الرعایا - میرزا اسدالله خان ناصر الاسلام - فاتح الملک - حاجی محمد کریم خان [ورقه توزیع شده آقایان معمدالتجار - میرزا داودخان - تقی زاده برای استخراج بقرعه معین شدند.]

(پس از استخراج شاهزاده ابوالقاسم میرزا با (۱۵) رای منتخب شدند.)

حاج شیخعلی - بریروز در انتخاب کمیسیون خارجه دو نفر تساوی آراء داشتند بنده عرض کردم خوبست قرعه زده شود بسکوت گذشت و بعد از آن یکی از آنها که شاهزاده سلیمان میرزا بود استعفاء داد و آقای وحید الملک بجای ایشان معین شد حالا استدعا میکنم قرعه کشیده شود.

رئیس - صحیح است بین شاهزاده سلیمان میرزا و آقای وحید الملک باید قرعه کشیده شود اگر شاهزاده سلیمان میرزا بقرعه در آمدند اختیار با ایشان است اگر قبول کردند که هیچ و اگر استعفا دادند بجای ایشان بکنفر دیگر انتخاب می شود و اگر آقای وحید الملک بقرعه در آمدند که ایشان میپذیرند (برای استخراج قرعه شاهزاده لسان الحکماء معین و قرعه کشیدند اسم آقای وحید الملک بیرون آمد)

حسنعلی خان - بنده تمنا میکنم که بکنفر بجای بنده در کمیسیون عدلیه انتخاب شود.

سلیمان میرزا - بنده میخواهم از آقای حسنعلی خان تقاضا کنم که استعفای خودشان را پس بگیرند.

حسنعلی خان - بنده نمی خواهم از کار

فرار کنم که از من بخواهند که جزو این کمیسیون باشم بنده دلایلی دارم که نمیخواهم در این کمیسیون باشم در جای دیگر حاضرم.

رئیس - بکنفر برای کسری کمیسیون عدلیه انتخاب می شود.

ادیب التجار - بنده استدعا میکنم که هیئت رئیسه یکی این عضویت را قبول فرماید که اسمشان نوشته شود.

تقی زاده - همچو قانونی نگذشته است که کمیسیون عدلیه حکماً باید هفت نفر باشد شش نفر باشد مثل سایر کمیسیونها.

افتخارالواعظین - مجلس رای داده است که (۷) نفر باشد.

حسنعلیخان - بنده تأیید می کنم فرمایش آقای تقی زاده را عرض میکنم این مطابق نظامنامه داخلی است که مجلس میتواند کمیسیونهارالدی الاقتصا از (۶) نفرالی (۱۲) نفر معین کند.

رئیس - بلی صحیح است ولی امروز تقریباً اکثریت شد که (۷) نفر باشد (ورقه توزیع شد آقایان ذیل برای استخراج بقرعه معین شدند.)

تربیت - فهم الملک - میرزا احمد.

معاذ الملک - آقای آقا شیخعلی شیرازی به اکثریت ۱۴ رای انتخاب شدند.

رئیس - انتخاب کمیسیون معارف بطور سابق (۶) نفر است.

ذکاء الملک - بنده عرض می کنم برای کمیسیون معارف داوطلب هستم چون برای کمیسیون مبتکرات از شعب انتخاب شده است تجدید انتخاب آسان است باعث تضییع وقت مجلس نمی شود.

وحید الملک - بنده عرض میکنم که اعضاء سابق کمیسیون معارف تمام داوطلب هستند که دو مرتبه انتخاب شوند.

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - اگر در کمیسیون معارف بنده را انتخاب کنند از عضویت کمیسیون مبتکرات عذر خواسته عوض بنده از شعبه (۶) انتخاب خواهد شد.

(ورقه توزیع آقایان ذیل برای استخراج آراء بقرعه معین شدند.)

ادیب التجار - محمد هاشم میرزا - ذکاء الملک - **فهم الملک** - میخواستم عرض کنم اگر آقایان اجازه فرمایند این آراء را در اطاق دیگر استخراج کنند و شروع کنیم یکی از مطالبی را که در دستور منظور شده است.

(گفته شد باید در مجلس خوانده شود)

رئیس - دستور امروز یکی انتخاب سه نفر نماینده است یکی هم راپورت کمیسیون در باب نماینده ارمنه خوانده می شود.

معاذ الملک - ذکاء الملک (۵۷ رای) **سلیمان میرزا** (۵۱ رای) **تربیت** (۵۰ رای) **دکتر علیخان** (۴۴ رای) **آقا سید حسین اردبیلی** (۴۳ رای) **وحید الملک** (۴۰ رای)

دکتر علیخان - بنده چون گرفتاری دارم در یک کمیسیون بیشتر نمی توانم باشم استدعا میکنم از کمیسیون قوانین معارف شوم و در کمیسیون معارف باشم.

رئیس - بسیار خوب عوض شما انتخاب میشود کمیسیون فوائد عامه و پست و تلگراف و تجارت و فلاحه دفعه گذشته نه نفر بود حال هم همان طور باشد .

آقا سید ابراهیم - بنده عرض میکنم چون تجارت و فلاحه و صناعت جزو آن است بیشتر شود بهتر است .

سلیمان میرزا - بنده عرض می کنم اگر دو شعبه می شود زیادتر باشد بهتر است و زودتر کار می گذرد اما اگر ۱۲ نفر باشند يك شعبه خوب نیست و کمتر کار می کنند بجهت اینکه اگر فرضاً پنج نفر از آنها غیبت نمایند کمیسیون رسمیت پیدا نخواهد کرد اما دو شعبه باشد و ۱۲ نفر زودتر رسمیت پیدا می کنند و بهتر کار می کنند .

اسدالله میرزا - بنده عرض می کنم دو سه کمیسیون هم شاید لازم باشد و بنابراین اگر دوازده نفر باشد بمقصد من بهتر است .

رئیس - عجاله همان نه نفر کافی است . حاجی فاتح الملك - استدعا می کنم که يك دفعه اسم آنها که غیر قابل انتخابند خوانده شود معاضد الملك - آقایانی که در کمیسیون عضویت دارند .

موتس الملك - نوبری - لسان الحکماء - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - فهیم الملك - صدیق حضرت معین الرعایا - میرزا اسدالله خان - ناصر الاسلام - فاتح الملك - حاجی محمد کریم خان - ذکاء الملك سلیمان میرزا - تربیت - وحید الملك - دکتر علی خان - متین السلطنه - ابوالناسم میرزا - آقا شیخ رضا وکیل الرعایا - آقا سید حسین اردبیلی

[ورقه رای منتشر و بقرعه آقایان آقا شیخ علی حاجی آقا - وکیل التجار برای استخراج آراء معین شدند .]

رئیس - تا آقایان استخراج کنند ده دقیقه نفس میشود [مجدداً جلسه تشکیل شد]

[معاضد الملك نتیجه استخراج آراء را برای کمیسیون فواید عامه قرائت کرد .]

حاجی میرزا رضا خان [۳۶] حسنعلی خان [۳۰] آقا میرزا احمد [۲۹] اسدالله میرزا [۲۸] حاجی میرزا آقا [۲۵] دکتر اسمعیل خان [۲۴]

دکتر علیخان - استدعا می کنم بنده را در کمیسیون قوانین ماله مقرر فرمائید انتخاب فرمائید رئیس - استیضاحی است که آقای افتخار الواعظین از وزارت جنک کرده اند .

افتخار الواعظین - حقیر در خصوص حرکات وحشیانه آجودان باشی رئیس قشون خراسان در حبس کردن پنجاه نفر و آریزان کردن و شکنجه کردن و اشکلیک کردن و دوازده هزار تومان جریمه کردن استیضاح می نمایم .

رئیس - چون سابقاً سئوالی شده بود لذا امروز حاضرند جواب سئوال را بدهند بعد سئوال شد استیضاح اطلاع دادم امروز جواب خواهند داد .

افتخار الواعظین - بای خاطر آقایان مسبوق باشد که تلگرافات شکایت آمیز بینده و سایر و کلاه قریب دو ماه است رسیده است .

لسان الحکماء - بنده گمان میکنم این استیضاح با وزارت جنک نباشد با داخله است .

افتخار الواعظین - مأمور وزارت جنک است میخواهم بدانم امروز استیضاح بعمل خواهد آمد یا خیر . رئیس - چرا بعمل خواهد آمد (انتخاب کسر سه نفر نماینده)

آرباب کیخسرو - فردی یا جمعی . رئیس - جمعی (ورقه رای منتشر و آقایان ذیل برای استخراج آراء بقرعه معین شدند .)

آقا میرزا داود خان - آقای ادیب التجار آقای متین السلطنه و شروع با استخراج نمودند آقایان میرزا علی اکبر خان دهخدا با اکثریت ۳۴ رای و مرتضی قلیخان بختیاری با اکثریت ۳۰ رای بسمت وکالت منتخب شدند و چون دبیر الملك شیرازی با اکثریت ۲۱ رای بود لذا مجدداً برای یک نفر دیگر ورقه رای توزیع شد .

رئیس - چون عده (۵۸) نفر است اکثریت تام (۲۹) میشود لذا دو نفر منتخب است یک نفر دیگر را باید مجدداً انتخاب نمایند (مستخرجین سابق شروع در استخراج نمودند آقای دبیر الملك با اکثریت ۳۱ رای منتخب شدند .

در این موقع وزیر جنک و وزیر داخله تشریف آوردند رئیس - چون افتخار الواعظین در باب آجودان باشی رئیس قشون خراسان استیضاحی از وزارت جنک داشتند بفرمائید .

افتخار الواعظین - در قانون اساسی مادر اصل (۹) و (۱۰) اینطور مینویسد اصل - (۹) افراد مردم از حیث جان و مال و مسکن و شرف محفوظ و مصون از هر نوع تعرض هستند و تعرض احدی نمیتوان شد مگر بحکم و ترتیبی که قوانین مملکتی معین مینمایند و اصل (۱۰) غیر از مواقع ارتکاب جنم و جنایات و تقصیرات شده هیچکسی را فوراً نمیتوان دستگیر نمود مگر بحکم کتبی رئیس محکمه عدلیه بر طبق قانون و در آن صورت باید گناه مقصر فوراً یا منتهی در ظرف ۲۴ ساعت با اعلام و اشعار شود) عرض میکنم در ۶ ماه قبل تلگرافات و مکاتبات شکایت آمیز از اهالی خراسان رسیده در خصوص حرکات وحشیانه آجودان باشی رئیس قشون خراسان از معاون وزارت جنک اول سئوال کردیم جواب دادند که مأموریت های او در تربت از جانب وزارت داخله بوده است سئوال از معاون وزارت داخله کردیم معاون وزارت داخله جواب می دهد که کاریکه رئیس قشون باو رجوع کرده بود بینده ارائه دادند فقط دو چیز باو امر شده است و او این بود که از وزارت جنک باو امر شد که لطفعلی خان یاور و آخوند ملا رجعی را در عدلیه خراسان حاضر نماید بالاخره علاوه بر اینکه حکم وزارت داخله را خلاف کرده است خلافهای دیگر او را می خواهم یکی یکی عرض کنم اول چهار نفر را بدون تقصیر زنجیر کرده و ۶ ماه در حبس نگاه داشته دوم ۶ نفر مجوسین را داغ کرده سوم پسر حاجی حسن را کله آویز کرده و خون زیاد از حلق او آمده و دوشپانه روز مدهوش و مشرف بموت شده بود و قلامر ضا نامی را چوب میان دو آستین او دو اندیده که از صدمه او

هر دو دستش خشک شده چهارم لطفعلی خان را زجر کرده و چهار صد تومان جریمه گرفته و از دیگری دو هزار تومان و از دیگران دوازده هزار تومان و شبها بقسمی مجوسین را زجر می کردند . عمید السلطان یکشبی می خواست با قلم تراش خود را بکشد بنده استیضاح میکنم که چرا از مأمورین خود سر جلو گیری نموده و ممانعت نکرده اند که ملت ایران باز دچار این گونه زحمت و صدمات باشند .

وزیر جنک - در ابتدای دولت جدید شکایت زیاد از یاقی گری سالار بلوچ رسیده و در خراسان شهرت های غریب دادند که سالار بعضی تعدیات کرده شجاع الملك را کشته حتی اینکه پسر مرحوم ملا سلطانعلی را با جمعی حبس کرده و با زحمت زیاد و تلگرافات او را از حبس خلاص کردیم تا اینکه از طرف حکومت آنجا بوزارت داخله اظهار شکایت شده وزارت داخله از من خواست که مأموری برود و رسیدگی کند من رئیس قشون خراسان آجودان باشی تلگراف کردم که با مأمور حکومت باشد اینها رفتند و بنای نزاع را گذاشتند در آن نزاع پای آجودان باشی هم گلوله خورد بعد از این تلگراف شد سالار خان را کار نداشته باشند که بیاید طهران و این اخباراتی که رسیده است بی اصل است خوبست از طرف مجلس مقدس مأمور مخصوص برود در خراسان و رسیدگی کند اگر صحیح بود که مطابق قانون باید رئیس قشون خراسان مجازات شود والا مجلس دیگر این دروغها را باور نکند .

افتخار الواعظین - آنچه وزارت جنک فرمودند در حق سالار خان بود و او در تهران راحت است لکن باسم نسبت بسالار خان باین دو نفر دیگر این طور حرکات شده است بنده سئوال می کنم که ملا و تاجر و کسبه را بحکمه عسکریه نمی برند باید بمعدلیه برود دیگر اینکه وزارت داخله حکم کرده بود لطفعلی خان سر تیمپ و آخوند ملا رجعی را دو ماه حبس کنند بعد معلوم شده است رشوه گرفته اند و رها کرده اند و دیگر عباسخان که نوقند را چایبده در میان اسباب های منهوبه او گوشواره خون آلود و عمامه خون آلود در آمد بنده از نمایندگان محترم خراسان می خواهم که چنانچه اطلاعی دارند بگویند چنانچه وزیر جنک جواب مسامدی ندهد بنده مجازات این وحشی مستبد را خواستارم .

محمد هاشم میرزا - این فرمایشات وزیر جنک بسالار خان نیست این حرکات وحشیانه ناشی از مأمور وزارت داخله بوده و البته تحقیق کرده مجازات باید شود .

وزیر جنک - آزمائی که سالار خان مأمور آنجا شد اهالی آنجا وحشت داشتند همان زمان بود که خدمات آجودان باشی هم معلوم شد این مطالب را که باو نسبت می دهند اول تحقیق نمایند اگر صحیح بود مسلم چه در تربت و چه در ترشیز باشد عزل سهل است باید بمقوت های بزرگ گرفتار شود .

وکیل التجار - بنده در وقتی این توضیحات را صحیح می دانستم که حکم این مطالب بطوری که آقای افتخار الواعظین فرمودند که باید جلب بمعدلیه خراسان نمایند اگر تقصیر و تخطی مأمور ثابت شد البته باید مجازات شود والا بیهوده سخن باین درازی که نمی شود و این خطا را نمی شود نسبت بوزارت جنک

آقای سیدحسین اردبیلی - در صورت نوشته شده کمیسیون معارف خوب است همینطور که کمیسیون فواید عامه و بیست و تلگراف تماماً ذکر میشود در اینجهام ذکر کمیسیون معارف و اوقاف ذکر شود.

رئیس - حال در صورت ملاحظه دیگری هست (اظهاری نشده رئیس صورت را امضاء کرد).

رئیس - کمیسیون فواید مالی و نظام و معارف راجع به تعیین رئیس و نایب رئیس و منشی و منبر هر یک از آنها را آقای معز الملک قرائت کردند.

رئیس - کمیسیون فواید اول قرائت شد که بجای شامزاده ابوالقاسم میرزا آقای میرزا اسمعیل نوبوری به صورت کمیسیون عریض انتخاب شد و آقای شیخ اسمعیل هشتروندی در اینجاست فائز بود.

آقای شیخ اسمعیل هشتروندی - علت فوت بنده این بود که اطلاع ندادند و بنده هم استعفا میگویم برای اینکه نمی توانم در دو کمیسیون کار کنم.

وحیدالملک - شعبه اول مرکب است از دوازده نفر اعضاء و از این دوازده نفر قابل انتخاب هستند یکی صدرالعلماء است و یکی آقای شیخ اسمعیل هشتروندی باقی هر کدام عضو دو کمیسیون هستند آقای صدرالعلماء عذر خواستند نمی توانم فقط آقای شیخ اسمعیل باقی مانده اند و بنده عرض می کنم اگر ایشان بخواهند استعفا بدهند ما در یک موادی گیر می کنیم که باید رفع آن محظور بشود.

رئیس - آقای متین السلطنه سئوالی داشتند از معاون وزارت داخله در علت تأخیر اجرای حکم هیئت مدیره درباره معبوسین پلنتیکی.

متین السلطنه - از معاون وزارت داخله خواهشمندم بفرمایند که جهت چیست حکم هیئت مدیره تا امروز درباره معبوسین پلنتیکی اجرا نشده و باطل مانده است.

قوام السلطنه - این سئوال را مدتی است که از مجلس کرده اند و آن در وقت که از مجلس فرستاده شده بود بفرستادم برای وزیر داخله چون خواستند خودشان در این باب جواب بگویند باین جهت بنده عذرمی خواهم خودشان تشریف می آورند و جواب می فرمایند.

رئیس - آقای وزیرزاده در باب زرتشتیان کرمان سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله.

وزیرزاده - بعضی اخبار از کرمان میرسد که خیلی جای تأثر است باین جهت بنده از معاون وزارت داخله سئوال می کنم آیا نسبت این بی اتمادی هادر حق برادران زردشتی ما صحت دارد یا خیر و در صورت صحت از طرف وزارت داخله در این باب چه اقدامی شده چنانچه جواب آقای معاون وزارت داخله مرا متقاعد نکند سئوال خود را بدل با استیضاح خواهم کرد.

قوام السلطنه - بلی چند روز قبل تلگرافی از کرمان رسیده است که توهینی بزرگتشتیان مقیمین آنجا شده است از وزارت داخله تلگرافات سخت شد بمعاون ایالت کرمان که راپورت وقایع را بدهد ببنیم مقصر و مسبب این کار کیست او هم راپورت این مسئله را داده و مقصرین تبعید شدند و اسباب آسایش آنها فراهم شده است.

تعجب میکنند اطمینان میدهم و شاید اطمینان هم باین مامور داشته باشیم و آن مامور قانونی است که خلاف قانون نکند بنده هم از تربیت هم از ترشیز خط دارم که این مامور حکم داشته است دو نفر را حرکت بدهد هر کس با او همراهی کرده آنها را چوب زده داغ کرده که همراهی کردند بیک نیت نیکی بوده است که حالیه با دولت جدید خلاف است مجازات ربط ندارد باینهمه مخالف عزل نمی شوم و او را باید مجازات نمایند.

افتخار الواعظین - میخواهم عرض کنم باسم دوستی و آشنائی با سالارخان باینجهام نفر از مردمان مجتمع با آنها این شکل حرکات غیر قانونی شده است و برخلاف حکم وزیر داخله دوماه آنها را در تربیت حبس کرده است این نیشود که یک مأموری را بفرستند و او به اوای نفس حرکت کند البته مجازات اولازمست.

کاشف - جناب افتخار الواعظین فرمودند که نمایندگان خراسان از این قضیه اطلاع دارند بنده که یکی از آن نمایندگان میباشم اصلاً از این مطلب اطلاعی ندارم در اینصورت آنها را که طرف هستند بمذایبه شکایت نمایند و میتوانند بمذایبه شکایت نموده و احقاق حق شود در صورتیکه وزیر جنک میگوید اینطور نیست نمیشود حکم کرد باید از طرف وزارت جنک تحقیق شود بنده عقیده ام این است که اینطور نیست و اینمطلب اصل ندارد و بیش از این نمیتوان در اینمسئله مذاکره نمود.

افتخار الواعظین - من عرض دارم **رئیس** - قبل از شاهام هست و شما حق خودتان را ساقط کرده اید و حالا رای ساکت گرفته می شود (پیشنهاد معتمدالتجار در باب رای ساکت.) (بنده پیشنهاد میکنم که رای ساکت گرفته شود تا اقدامات وزیر جنک معاموم شود.)

رئیس - هر کس این پیشنهاد معتمدالتجار را تصویب میکند قیام نماید (با اکثریت رد شد) (توضیح بعلمت اینکه در صورت مشروح ظاهر آ نقیصه و کسری داشته مندرجات زیر از روی صورت خلاصه نوشته شد)

آقای دکتر علی خان تقاضا نمود که (هیئت وزراء باین کمیسیون راپورت عریضه ملت ارامنه را بکلیسه تشکیل داده و نتیجه مذاکراتشان تقدیم مجلس شده پس از آن مجلس داخل مذاکره شده و رای بگیری در این پیشنهاد رای گرفته و با اکثریت تصویب گردید رئیس اظهار داشت فردا سه ساعت قبل از فروب برای تعیین دستور مجلس و باره مذاکرات بطور خصوصی جلسه تشکیل خواهد شد مجلس تقریباً دو ساعت از شب گذشته ختم گردید.)

جلسه ۷۸

صورت مذاکرات مشروح روز سه شنبه غره ربیع الثانی

مجلس سه ساعت و ربع قبل از غروب آفتاب بریاست آقای مستشارالدوله منعقد گردید صورت مجلس روز - شنبه را آقای معز الملک قرائت کردند.

رئیس - در اینصورت مجلس ملاحظه هست ؟ **اسدالله خان** - بنده اعضاء کمیسیونها را که انتخاب می کردند عرض کردم که بواسطه کسالت مزاج نمیتوانم در دو کمیسیون انتخاب شوم حالاً باز می بینم در کمیسیون فواید مالی انتخاب شده ام استعفا می کنم منزه معاف بدارند

یا وزارت داخله داد و اینکه وزارت جنک فرمودند از طرف مجلس مامور مخصوص معین شود از مجلس نمی شود از هدایه باید معین شود البته خیلی لازم است که رسیدگی نموده بنده عرض می کنم که اگر کمتر از اینهم از او صادر شده باشد بلکه اگر یکی از این حرکات راهم که کرده باشد عزل که باید بشود سهل است باید مجازات سخت ببیند تا من بعد مأمورین دیگر اینگونه اقدامات و حرکات وحشیانه ننمایند و حالاً مفتضی می دانم که رای ساکت گرفته شود

حاجی آقا - مطالبی که آقای وزیر جنک و افتخار الواعظین گفتند متباین است وزیر جنک میفرمایند او باید بامر حکومت رفتار کند و حال بطوریکه از معاون وزیر داخله چنین دستوری باو داده نشده و عرض می کنم یک نفر مامور نظامی نمی تواند یک چنین اقدامی بکند او باید بگیرد و بدست عدلیه بدهد من هیچ نمی پذیرم که از طرف مجلس اقدامی شود بنده تصور می کنم که تحقیق کنند از حکومت خراسان که اگر چنین وحشی گری کرده باشد اطلاع بدهند و در اینصورت معلوم است که باید مجازات شود

وزیر داخله - این شخص مأموریت شفاهی هم از وزارت داخله هم از وزیر جنک داشت و اینکه قوام السلطنه گفته است که چنین دستوری باو داده نشده راست گفته است لکن دستور شفاهی باو داده شده مخصوصاً در حضور آقای سیه دار وزیر جنک بنده و ایشان هر دو باو اجازه دادیم که هر طور می توانی شر سالار بلوچ را رفع کن بعد که رفت تلگراف کرد که حال قوام زیاد است بنده تلگراف رمز کردم که اقدام کن و خدمت نظامی خود را انجام داده است و حالا منتظر التفات اولیای دولت است دیگر در عوض اینکه التفات فرمایند بی التفاتی شایسته نیست باید این مسئله تحقیق شود اگر صحیح است مجازات شود والا اسباب بیاس مأمورین میشود.

میرزا ابراهیم خان - بنده فرمایشات جناب وزیر داخله را تصدیق مینمایم و نظر بسابقه حال آجودانباشی خیلی تعجب میکنم و این اظهارات را حمل باغراق میدانم و رفتن مامور از طهران برای تحقیق دیر می شود داریم اشخاصی را در خراسان که می توانند این مسئله را تحقیق نمایند و لابد در این مسئله باید رسیدگی شود.

حاجی آقا - همانطوریکه وزیر داخله و یا از وزیر جنک دستور داده شده باید اطاعت از حکومت کند ولو با دستور حکومت کار کرده باشد این وحشی گیری ابداً نباید بشود فقط اگر یک کسی را حکومت خواسته باشد باید بگیرد و تسلیم کند و اینکه گفته شد مأمور برود رفتن مامور هم از تهران صلاح نمیدانم.

حاجی شیخعلی خراسانی - ما یک قدری حسن ظن بآن مامور داریم که در آن جا یک وضعی حرکت کند که مناسب با وضع حرکت آنجا باشد لابد اشخاصی هستند که درست مطلعند میدانند که این ملاحظات را که کرده است یا خیر اگر کرده است البته باید بمجازات برسد که دیگران حساب کار خود شانرا بکنند با اینکه جناب وزیر جنک

رئیس - آقای متین السلطنه سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در باب کشتار بره .
متین السلطنه - بلی می خواستم از معاون وزارت داخله سئوال کنم که کشتار بره ممنوع شده است یا خیر .

قوام السلطنه - در این خصوص با وزارت خارجه مشغول مذاکرات هستیم و هنوز حکمی نشده ولی وزارت خارجه قول داده است که تا یک هفته این امر را اصلاح نماید و بعد از آن حکم عمومی خواهد شد .

متین السلطنه - از جوابی که دادند همچو می فهمم که تا یک هفته دیگر کشتار بره ممنوع خواهد شد اگر اینطور است خوب بود صراحت می فرمودند این طور بکفایتی ابهام داشت .

قوام السلطنه - عرض کردم وزارت خارجه این قول را داده است که تا یک هفته دیگر این عمل ختم می شود .

متین السلطنه - این مطلب بوزارت خارجه ارتباطی ندارد .

رئیس - می دانید که این مسئله چون ارتباطی یکی از تبعه خارجه پیدا کرده است و مانع از اقدام وزارت داخله شده است وزارت خارجه وعده داده است که تا یک هفته آن مانع را رفع کند تا وزارت داخله بتواند بوظایف خود قیام نماید .

آقای معزز الملک سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در خصوص تر کمان و تاخت و تازی که در خراسان کرده اند

معزز الملک - از چندی قبل تر کمان بنای تاخت و تاز را در حدود خراسان گذاردند و خیلی اسباب زحمت اهالی آنجا شده بود و گویا بطوریکه در روزنامه ایران نو خوانده شد یکی از جهات تحریر یک اینکار تحریک بعضی سر کرده ها بوده است که یکی از طایفه شیخی ها خواسته است تاخت و تاز نماید و پریروز هم تلگرافی از مزینان رسید که تر کمان آمده اند و مزینان را چاپیده اند و بدیهی است که مزینان نقطه ایست که در اواسط خاک خراسان واقع شده و در صورتی که آنجا را غارت نمایند حال سرحدات معلوم است بنده از معاون وزارت داخله سئوال می کنم که اقدامی در این خصوص شده است یا خیر و این مطلب صحت دارد یا خیر

قوام السلطنه - یک چنین چیزی بوزارت داخله رسید و همان وقت که راپورت این کار داده شد بجا کم بجنورد و خراسان حکم شده است تعداد کافی بآنها داده شود که از طرف بجنورد حرکت کند و گمان میکنم بعد از حرکت استمداد از بجنورد جلو گیری از اینکار بشود

معزز الملک - وزارت داخله آیا استمداد بجنورد برای جلو گیری کافی است

قوام السلطنه - سوار بجنورد کافی است هر وقت هم اینطور تخطیات میشد آنها مأمور می شدند و غیر از آنها را نداریم و بآنها مأموریت داده شده است که رفع شرار را برآوردند

رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در خصوص اعظم الدوله سلیمان میرزا - می خواستم عرض کنم

اعظم الدوله که سیات اعمال او را کاملاً مسبوق هستید می دانید که کارهایی از او صادر شده است که اسباب وحشت قلوب است بطوریکه نمی توانم عرض کنم و اگر عرض کنم روح هر انسانی منتظر خواهد شد چه خونها ریخت مثل اینکه شخصی را با سمه و تفنگ کشت و جوانی را جلوی پدر و مادرش بجرم سی شاهی سر برید و باین ترتیب فریب شانزده نفر را بقتل رسانید و تمام آنها را عکس انداخته اند و دوسه عکس از آنها را خود بنده دارم حال که بسم الله این شخص از حسن اقدامات حکومت ارمان دستگیر شده و بطهران آمده است وزارت داخله در این باب چه اقدامی کرده است زیرا که یکی از ورثه مقتولین آمده و تا امروز چند عریضه بوزارت عدلیه داده اند و چند مرتبه جلوی ماها را گرفته اند و شما میدانید چه اندازه ماها تعدی شده است و چند عریضه داده ایم علت اینکه اعظم الدوله در وزارت عدلیه حاضر نمیشود چیست بنده هم می خواستم علت این را سئوال کنم و بدانم که در موضوع این شخص وزارت داخله چه خیالی دارد .

قوام السلطنه - خیال وزارت داخله درباره اعظم الدوله از همین معلوم می شود که او رابطهران احضار کرده است معلوم است که احضار او بطهران برای این نبوده که اظهار التفاتی بار بشود البته برای این است که رفع تعدی و احقاق حقوق مظلومین بشود و از وزارت عدلیه چند مرتبه اعظم الدوله را خواسته بودند در هیئت وزراء صلاح ندیدند که فعلاً بوزارت عدلیه فرستاده شود و گویا برای این بوده است که محاسبات دیوانی خود را اولاً بپردازد و صورت حساب او هم از حکومت کرمانشاه خواسته شده بعد از تصفیه معلوم است که سایر مطالب هم تصفیه خواهد شد .

سلیمان میرزا - اینکه فرمودند صورت محاسبات اعظم الدوله را خواسته اند گمان می کنم اگر بخواهند خساراتی که از او بدولت و ملت وارد آمده بگیرند تمام دارائی او را بگیرند باز کم دارند او چند مرتبه یهودیها و بازارها و دهات و اطراف کرمانشاه را غارت کرده در اینصورت تمام اموال او را باید توقیف کرد گمان می کنم محاکمه مانع از رسیدگی حساب نشود و تا آن صورتی که خواسته اند بیاید او را بفرستید بوزارت عدلیه که محاکمه بشود که زمانی که صورت حساب او آمد حکم محکمه جزا هم معلوم می شود .

قوام السلطنه - بنده هم همین را تصدیق می کنم و در هیئت وزراء اظهار می کنم که قبل از آنی که صورت حساب آن بیاید بوزارت عدلیه فرستاده شود .

رئیس - شاهزاده اسدالله میرزا سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در باب نان .

اسدالله میرزا - چند روز قبل سئوالی شد در خصوص نان و اطمینان دادند و بعد هم بهتر شد ولی نباید به همین قدر قانع شد برای اینکه تا سر خرمن باید تهیه کرد که باز اوضاع سابق

تجدید نشود حالا سئوال میکنم از معاون وزارت داخله که در این باب چه اقدامی کرده اند .

قوام السلطنه - مأمورین ببلوکات اطراف تهران فرستاده شده و صورت اجناس آنجا ها هم بوزارت داخله داده شده است و مخصوصاً در همان روزی که در مجلس این مطلب مذاکره شد بوزارت داخله در مقام اقدامات بر آمده است آقای وکیل الرعایا نیز حاضر شدند که بیست هزار خروار جنس وارد کنند بملاوه جنس رئیس الوزراء سه هزار خروار داده شده و قریب ده هزار خروار خریداری شده و اینها که عرض کردم پشت سر هم میرسد مقداری نیز از ساوجبلاغ حمل شده است و گمان میکنم این مقدار تا سر خرمن کافی باشد .

اسدالله میرزا - اینکه فرمودند آقای وکیل الرعایا حاضر شدند مقداری وارد کنند امیدوارم که همراهی بکنند ولی بنده مایل بودم که جواب صریح بدهند باینطور که بگویند که از آن تاسر خرمن چند ماه است و ماهی چقدر لازم است مثلاً هفت ماه است و سه ماهه (۲۷) خروار لازم است .

قوام السلطنه - بنده خواستم مفصل عرض نکنم ولی عرض کردم که مأمورین متعددی ببلوکات فرستاده شده و یک ده هزار خروار در جایی و یک سه هزار خروار در جای دیگر معین شده و مرتباً میرسد و آقای وکیل الرعایا هم متمهد شد که مقداری را که عرض کردم وارد کنند و اینها تقریباً سی هزار خروار بلکه اضافه میشود و امیدوارم که تا سر خرمن کافی باشد .

رئیس - آقای حاج آقا سئوالی داشتید از معاون وزارت داخله در باب تکمیل عده نمایندگان حاج آقا - بزرگترین احساسات ملت این است که نمایندگان آنها از اطراف در این مرکز جمع شود و بدبختانه می بینم که آنان مدتی است که از افتتاح مجلس میکندارد و بیش از نصف از نمایندگان حاضر نشده اند و گمان میکنم که این را ندیشود از طرف اهالی دانست بلکه از مسامحه حکام است میخواستم از وزارت داخله سئوال کنم که اقدامی در این باب کرده اند و تقصیر این تأخیر را فهمیده اند که از کجاست یا خیر .

قوام السلطنه - این فرمایش را تصدیق میکنم که مسامحه از طرف حکام است ولی از طرف وزارت داخله احوال نشده است همه روزها بحکام توییح میشود که چرا و کلارا اجزای نمایندانی و مخصوصاً شخصی که مأموریت دارد که مراقب این کار باشد برای او جدولی ترتیب داده شده است و روی میز گذارده شده که وقتی می آید می بیند که بفلانجا چند روز است تلگراف کرده و چند روز از موعد گذشته که تا بیاناتا کید نماید و بایستی آقایان توجه بفرمایند که انتخابات ما هم تغییر پیدا کرده سابق طبقاتی بوده است و حالا افرادی شد و این بمراتب صعبتر از آن انتخاب است بملاوه در غالب جاها موانع داشته است که دیر انتخاب شده است مثلاً درمازندران بواسطه مناقشه که بین ساری و بار فروش بوده درمحل انجمن ولایتی یک مدتی نماینده خودشان را نمی فرستادند و حالا که آن اختلافات رفع شده حاضر شده اند که نماینده های خود را بفرستند و خود آقا از فارس هستند و میدانند که در انتخاب فارس وزارت داخله دوچار اشکالاتی بود با وجود این بسزودی

اشکالات رفع شده و کالا خواهند آمد .

حاج آقا - ترتیب انتخابات فعلی گمان میکنم سهلتر از سابق است و به موجب نظامنامه انتخابات اشکالی ندارد و آن این است که ضرب الاجل می کنند هر کس فرستاد که خوب و الا اختطاری کنند و در خصوص فارس گمان میکنم که علت اختلاف نبوده بلکه سوء تفاهمی بود که از تلگراف وزارت داخله شده بود پس اینها را باید غالباً بهمان حکام منسوب کرد .

رئیس - آقای وزیر زاده، شورای از معاون وزارت داخله داشتید در خصوص تعدیات حکومت کاشان .

وزیر زاده - بنابر قانون انسانیت حکامی که برای ایالات و ولایات فرستاده میشود وظیفه شان سرپرستی اهالی و ملاحظه قوانین مشروطیت است خصوصاً در این دوره که باید خیلی مراعات قانون را بنمایند و از فرار اطلاعات و راپورت هائی که می رسد معذور میشود حکومت کاشان بشیوه دوره استبداد کارهای خلاف قانون را پیش گرفته میزنند و حبس می کنند و از فرار تلگرافی که دیروز رسیده نسبت به مدلیه آنجاهم سوء رفتاری کرده میخواهم بدانم وزارت داخله اطلاعی از حرکات این حاکم دارند یا خیر و اگر دارند چه اقدامی کرده اند و یک استدعائی که از وزارت داخله دارم اینست که بحکام توصیه بنویسند که مطابق قوانین انسانیت رفتار نمایند مثل حکومت عراق و غیره .

قوام السلطنه - بنده فرمایشات آقا را تصدیق میکنم لکن عرض می کنم بواسطه یک راپورت نباید گفت که این حکومت استبدادی است و حرکت حاکم را منسوب باستبداد کنند حاکمی که وزارت داخله می فرستد حاکمی است که امتحان داده است مکرّم الدوله حاکمی است که مدتی حکومت سمنان را داشته و در آنجا امتحانات صحیح داده است چطور شده که در کاشان بشیوه حکام استبداد حرکت کرده است معذک تلگراف را من دیده ام اگر آنچه نوشته شده صحیح باشد حاکم البته مورد مواخذه و مجازات خواهد شد .

وزیر زاده - این اظهارات معاون وزارت داخله مرا مجبور کرد که این تلگرافی که از رئیس عدلیه آنجا رسیده است قرائت نمایم (تلگراف را قرائت کرد) استدعا میکنم در این باب رسیدگی شود اگر واقعاً صحیح نیست خلع مأمور عدلیه خواسته شود .

قوام السلطنه - معلوم است حکامی که وزارت داخله میفرستد طرف اطمینان است و بعد از آنکه که آن حاکم فرستاده شد باید از او همراهی شود خاصه در بعضی مواقع و جاها که بعضی از وقایع در کار است مثل قضیه کاشان و حسین یشت مشهدی که البته از نظر آقایان نمایندگان معوض شده و باید حاکم در آنجا یک قدرتی بخرج بدهد و یک تلگرافی که میرسد از رئیس عدلیه آنجا نسبت وحشیانه و استبداد بحاکم آنجا میدهد و قضیه قشون روس و غیره که هیچ مناسبت ندارد بنویسد گمان می کنم

که خواندن یک همچو تلگراف در یک همچو موقع رسمی اسباب این شود که دیگر کار حکومت هیچ پیشرفت نکند و اگر اینطور باشد وزارت داخله چطور میتواند مسئولیت درهدهه بگیرد .

رئیس - آقای متین السلطنه شورای از معاون وزارت داخله داشتند در خصوص حاکم عراق .

متین السلطنه - در خصوص تعدیات منسوبه بحکومت عراق از معاون وزارت داخله خواهشمندم بفرمائید چه اقدامی در تحقیق کرده اند .

قوام السلطنه - مخصوصاً برای رسیدگی بشکایاتی که از حاکم عراق رسیده مقتضای مخفی فرستاده شده و در این هنگام هم حاکم خواسته شده که در موقع تفتیش در آنجا نباشد .

رئیس - آقای میرزا ابراهیم خان شورای داشتید از وزارت فواید عامه در خصوص نیک دباغی

میرزا ابراهیم خان - وزارت فواید عامه در حقیقت خدمتی به ملت کرده اند که جای خیلی تشکر و امتنان است ولی در ضمن قیمتی که برای نیک گذاشتند ملاحظه میشود که بعضی مصارف دیگر دارد مثلاً اهالی مازندران از فرادیکه معلوم می شود در سال هر نفری از سی الی پنجاه من مصارف دارد و یک اندازه در تعلیف دو آب و دباغی صرف می شود و این یک تخفیفی بآنها باید داده شود به علاوه در صورتی که برای صنعت بخواهند چه تفاوتی ملحوظ شده که باعث پیشرفت امر صنعت شد باشد و در موقعی که ما مراقب پیشرفت صنایع هستیم این اشکال اسباب اختلال امر آن نشود به علاوه در سرحدات بحر خزر نیک از خارجه وارد میکنند و در صورتی که کرایه حمل نیک بر قیمت آن اضافه شود یک خدمتی بتجارت نیک خارجه شده است باین واسطه از آقای وزیر فواید عامه شوال میکنم چه اقدامی در این باب شده است و آیا پیش بینی در این کار شده است یا خیر و استدعایم این بود که بایش بینهای دقیق خودشان خیالات و افکار خودشان را بیان فرمایند .

وزیر فواید عامه - اما در خصوص صنعت هنور اقسامی نشده است بجهت اینکه معین است مردم یک ذخیره داشتند و تا بحال با آن کار می کردند می کنند و هنوز از آنها کسی بیش مانیا مندند که این مقدار لازم داریم و بنده خیلی در نظر دارم که بدانم مصارف آنها چه قدر است اگر کم است تغییر قیمت داده نمی شود و اگر زیاد است و قیمت چرم اضافه میشود آنوقت شاید ملاحظه بشود ولی قبل از آنکه این معلوم شود نمیشود ملاحظه در قیمت نیک کرد و در خصوص نیک سواحل بحر خزر و مازندران که از خارجه می آید معلوم است از روی احصائیه گمرک چه قدر است سی هزار خروار است و شش زور من میشود و مطابق عده معلوم می شود که اگر دو کرور جمعیت داشته باشد نفری ۴ من میشود نه پنجاه من اما در باب جلوگیری از ورود نیک خارجه که چه باید بکنیم در این خصوص من با وزارت داخله داخل مذاکره شده ایم و با جاهای لازم مذاکرات کرده ایم که همان استفاده شود اما اینکه از خود ایران بآن نقاط حمل شود این ممکن نیست برای اینکه آن نیک را می آورند خرواری دوازده فران میفرورشد و این

غیر ممکن است ما بتوانیم باین قیمت حمل نمائیم پس باید در خود نیک اقدامی کرد که این استفاضه که از نیک میشود از جاهای دیگر هم بشود .

راپورت شعبه ثالث در باب انتخاب نمایندگان سمنان دامغان قرائت شد .

کاشف - در راپورت شهبات لازم نیست همیشه اسامی حصار را بنویسند فقط اسامی غائبین نوشته شود کافی است

سلیمان میرزا - بنده می خواستم عرض کنم که در راپورت ماده پنجم نوشته شده است یا ماده فلان نوشته شده دیگر آنکه بموجب همان ماده در صورتیکه همچون بوده انتخابش غلط است **رئیس** مخالفی با راپورت شعبه ثالث هست یا خیر .

دکتر علیخان - همینقدر میخواستم عرض کنم در این قسم جنونها بغیر از تصدیق طی بچیز دیگر نمی توان اعتماد کرد و در ولایات تا بحال طبیب دبیانه نبوده و نیست لکن باید کم کم این چیز هارا معمول کرد و عقیده ام این است که شمه باید تصدیق از طبیب دبیانه بخواهد

میرزا ابراهیم خان - در قرائت اول عرض کردم فقط جنون نایب الصدرا حکومت آنجا اظهار داشته بود و علت جنون او این بود که نایب الصدرا تلگرافی سختی مبنی بر شکایت از حکومت بوزارت داخله کرده بود و یک تلگراف هم امیر اعظم در اسر آباد نموده بود که امیر اعظم آن تلگراف را بتوسط بنده بوزارت داخله فرستاده همین تلگراف شکایت امیر علت جنون او شد دیگر آنکه چطور میشود کسیکه سه مرتبه از مجلس درجه ثانی خودش را بنویسد و همچون باشد به علاوه نسبت جنون را در صورت جنون نایب الصدرا باشد خاصیکه او را انتخاب کرده اند بدینم اولی است از اینکه باو نسبت بدینم .

آقا سید حسین کزازی - در شعبه تحقیقات کافی شد از وزارت داخله و غیر وزارت داخله جنون او در آن موقع تقریباً از مسلمات است به علاوه او را مخصوصاً برای معالجه بتهران آورده اند و حکومت سمنان را در شعبه خواستیم بحقیقات زیاد بعمل آمده است خیلی جای تعجب است که میفرمائید جنون او را حکومت شهرت داده .

ادیب التجار - بطوریکه مخبر شعبه ثالث اظهار داشتند تحقیقات زیاد شد و ثابت شد که در حین انتخاب درجه ثالث همچون بوده است فقط با اظهار حکومت نبوده است و اینکه دکتر علیخان فرمودند که تصدیق طبی لازم است این مسئله تا اکنون معمول نبوده است به علاوه شهری که دارای سی هزار جمعیت است نمیشود نماینده مجلس شورای ملی آن را بصد و سی و شش رای پذیرفت .

ابوالقاسم میرزا - بنده واقفم تا آقای میرزا ابراهیم خان نایب الصدرا همچون نبوده است .
آقا سید حسین کزازی - خیلی عجیب

است او مجنون بوده و يك چیزی نیست که جای
نماند.

دکتر علیخان - اینکه ادیبالتجار گفتند این قسم چیزها معمول نبوده است خیلی چیز های صحیح در این مملکت معمول نبوده لیکن باید معمول شود دیگر اینکه بنده نمیدانستم این شخص در تهران است حالا شنیدم در تهران است و از روی قواعد علمی طبی ممکن است معلوم کرد که آنوقت مجنون بوده یاخیر ؟

سلیمان میرزا - اینکه ادیبالتجار فرمودند در شهری که سی هزار جمعیت دارد نمی شود با صد و سی رأی منجبی را پذیرفت بنده این را تصدیق نمیکم بجهة اینکه وقتی اهالی نیانند ترفه بگیرند حق آنها ساقط و نقصانی بوکالت وکیل نمیرساند و اینکه آقا میرزا ابراهیم خان فرمودند دیوانه نبوده است اینطور نیست بنده هم که تحقیق کردم معلوم شد دیوانه بوده است و در خصوص شهریکه يك دیوانه را انتخاب نمایند نمی دانم چه عرض کنم و ممکن است حالا هم چند نفر از اطباء دیپلمه او را ببینند و معین نمایند مجنون بوده است یاخیر ؟

محمد هاشم میرزا - گویا آنروز مذاکره شد که در مجنون نایب الصدر فقط تصدیق مکرم الدوله در دست بوده است و گمان ندارم بشود بتصدیق او اکتفا کرد خوبست از موثقین سمنان تحقیق شود نمی شود بیش از این يك نماینده را بی تکلیف در معطل گذاشت .

میرزا ابراهیم خان - بنده نمی دانم این چطور دیوانگی است که دوروز هست دوروز نیست این جنون نیست این نوبه است بنده اینکه عرض میکنم بر حسب اطلاعات شخصی است که دارم بنده او را شخصا ملاقات کردم در چندی قبل که از برای تصفیه امورات شخصی خودش آمده بود به تهران و با من مخصوصا بر حسب آشنائی سابق مذاکرات زیاد کرد در باب اینکه بعضی کارها در عدلیه داشت این آدم را نمی دانم چطور می گویند دیوانه است به علاوه ممکن است از حکومت حالیه سمنان تحقیق کرد که او در آن موقع مجنون بوده است یاخیر ؟

فاتح الملک - شنیده شد که او را به تهران برای معالجه آورده بودند در این صورت خیلی تحقیق این مسئله سهل است از کسانی که او را آورده بودند و از طبیبی که باو رجوع شده است .

دکتر انیر خان - بنده تصدیق میکنم فرمایشات آقای دکتر علی خان را که می شود حالا هم معین کرد که مجنون بوده است یاخیر .

رئیس - مذاکرات کافی است رأی می گیریم راپورت شعبه حالا قرائت می شود .
(راپورت قرائت شد)

رئیس - هر کس راپورت شعبه را تصدیق میکند قیام نماید اکثریت حاصل شد .

رئیس - پس خوبست بهمان شعبه ثالث رجوع شود و تحقیقات نموده ضمیمه راپورت نمایند و بمجلس عودت دهند .

آقاسید حسین کزازی - چون شعبه ثالث تغییر کرده حالا خوبست شعبه ثالث جدید رجوع شود **آقاسید جلیل** - باید در شعبه تحقیقات نموده بطور وضوح بمجلس بیاید .

رئیس - حالا که راپورت رد شد خوبست در نمایندگی او رأی گرفته شود که مجلس نمایندگی او را می پذیرد یاخیر ؟

آقاسید جلیل - این مسئله تامحقق نشده است که او مجنون بوده است یاخیر نمی شود رأی داد و این تحقیق در کمال سهوات است از طبیبی که پیش او معالجه کرده .

ابوالقاسم میرزا - این شخص سه مرتبه در انجمن نظار حاضر شده و هر سه مرتبه رأی در حق خودش داده اگر مجنون بوده چطور حاضر می شده و چطور هم سه مرتبه در حق خودش رأی داده این نسبت بفرض باو داده شده است .

آقاسید حسین اردبیلی - خیلی عجیب است این اظهارات این انتخاب دو درجه بوده است در درجه اول که محققا از روی صحت انتخاب شده است در درجه ثانی که خودش رأی بخودش داده می گویند مجنون است علاوه بر اینکه ایی مسئله معقول نیست خیلی هم معارض دارد عمده معارض او عمده آرائیست که در حق او داده شده است و او را قابل دانسته اند دیگر اینکه انتخاب ضیاء الممالک غلط است بواسطه اینکه بقرعه انتخاب شده است و چون عمده نمایندگان ناعص است بنده تصور می کنم که در این موقع لازم است مجلس در صحت دعوم صحت انتخاب آن رأی بگیرد .

رئیس - پیشنهادی متین السلطنه کرده است قرائت می شود قرائت شد بمضمون ذیل : بنده پیشنهاد می کنم که انتخابات در سمنان و دامغان تجدید شود .

رئیس - هر کس این پیشنهاد را قابل توجه می داند قیام نماید .
(۲ نفر قیام نمودند)

پیشنهادی از دکتر علی خان قرائت شد بمضمون ذیل که از طبیب رسمی سمنان که طبیب حکومت است یا از حافظ الصبحه تحقیق شود جنون او پس از او رأی گرفته شود

معاذ الملک - چون از طرف شعبه اسناد جنون باو داده شده بنده هم جزء شعبه بودم و بنده همان روز عرض کردم بدو اینکه طبیب باید بگوید که جنون داشته و چنین تصدیقی در دست نیست به علاوه فرق است بین جنون وضعف عقل چون این سه مرتبه در انجمن نظار حاضر شده و در حق خودش رأی داده است مجنون چنین کاری نمی کند بعقیده بنده رجوع شود این راپورت بشعبه ثالث که در خصوص جنون او از طبیب وعده تحقیق کنند در صورتیکه جنون داشته آنوقت رأی گرفته شود .

متین السلطنه - بعقیده بنده در صورتی که جنون هم نباشد این انتخاب باید تجدید شود و بعقیده بنده چون هر سه نوبت این ۳ نفر اسم خودشان را نوشته اند نایب الصدر که سهل است آن دو نفر هم جنون داشته اند .

رئیس - رجوع بشعبه میکنیم (در این موقع راپورت کمیسیون بودجه قرائت شد) در خصوص مخارج مسافرت کار گذار سمنان مشعر بر اینکه وزارت خارجه پانصد و خورده تصویب کرده و کمیسیون سیصد و شصت تومان تصویب کرده است .

رئیس - گویا مخالفی نباشد .
محمد هاشم میرزا - آیا حق دارد کمیسیون بودجه سؤال کند که علت تغییر کار گذار ساقی چه بوده است یاخیر ؟

رئیس - خیر تغییر کار گذار را وزارت امور خارجه لازم دانسته است .

وکیلالتجار - بنده از مخبر کمیسیون می خواستم سؤال کنم که آیا تحقیق کرده اند مخارج مسافرت يك نفر کار گذار چه قدر است یاخیر و کسری که شده است بآن ملاحظه بوده است یاخیر .

فهییم الملک - بله با حضور متین السلطنه و بعضی از نمایندگان خراسان مذاکره شده است بر آورد شد مخارج يك دستگاه دلیجان و يك دستگاه در شکه و مخارج متفرقه سیصد و شصت تومان منظور شد از روی حساب .

اسدالله میرزا - بنده يك مسئله عمده می بینم که بمجلس می آید و خیلی بد است و آن اینست که يك چیزیکه از طرف وزراء بمجلس می آید و متعلق ببودجه است همیشه کسر می شود مثلا پانصد تومان مخارج مسافرت می نویسند و کمیسیون سیصد تومان تصویب میکند دو صد تومان فرقی است و این خیلی خیلی بد است برای اینکه کمیسیون در کسر کردن آن حق داشته و این ثابت میکند يك عدم اطمینانی را نسبت بوریزر بسیار وقتی يك صورتی بمجلس می فرستند کمال دقت را در آن کرده باشد و اگر کمیسیون بخواهد يك جزء آنرا تغییر بدهد وزیر در کمال شدت بگوید باید همان بشود و اگر تغییر بدهند من استعفا می کنم و برخیزد از اطاق خارج شود و در رأی خودش ثابت بماند و گمان میکنم این را وزراء بپذیرند .

تقی زاده - تصور می کنم این مسئله را بعد قطع کنیم و در آن حرف نزنیم که موافق و مخالف پیدا شود و در این خصوص ما همیشه رأی وزیر را مقتنم و معتنی به بشیریم و آن علتی که نواب والا فرمودند آن راجع بکمیسیون نیست آن راجع به وزارتخانه است و آن آرزوها که کردند خوب است وزراء این طور عمل نمایند از آن آرزوهاست که هرگز نخواهند دید باین ترتیبات امروزه که میروند بیش وزیر می گویند فلان قدر مخارج مسافرت بنویسید اهرم بخشی میگویند بنویس میرود بکمیسیون هر چه کمیسیون تصویب کرد از همان قرار معمول خواهد شد باین ترتیبات هست آنچه فرمودند آرزوست و عمل نخواهد شد .

صنیع الدوله وزیر علوم - بنده وقت مجلس را خیلی مهمتر از آن میدانم که صرف اینگونه مطالب بشود در سایر جاها یکمرتبه يك مخارج کلی تصویب می شود و يك مقدارش برای مخارج فوق العاده منظور می شود دیگر این جزئیات راجع

بخود وزیر است دیگر مجلس سر هر صد و سیصد تومان صحبت نمی کند لهذا بنده پیشنهاد می کنم هر چه زودتر آن قانون حقوق خوانده شود با آن قانون مخارج مسافرتها و غیره تا رفع این زحمات و این اتلاف وقتها بکلی از مجلس بشود.

رئیس - در راپورت کمیسیون بودجه رای میگیریم هر کس تصویب می کند راپورت کمیسیون بودجه را ورقه سفید خواهد انداخت .

رای گرفته شد عده حاضر (۵۹) ورقه سفید (۵۱) ورقه آبی (نداشت) امتناع (۸) .

[اسامی تصویب کنندگان]

آقا شیخ اسمعیل . تقی زاده . حاج آقا ادیب التجار . شیخ رضا . قوام الاسلام . فاتح . الملك . معتمد التجار . لسان الحکماء . محمد هاشم میرزا . نجات . حاجی محمد کریم خان . آقامیرزا محمد صادق . ارباب کیخسرو . صدر العلماء . شبانی . آدینه محمد خان . تربیت . آقا شیخ ابراهیم . حاجی شیخ علی خراسانی . آقا سید جلیل . میرزا داودخان . آقا سید محمد رضا سلیمان میرزا . وزیرزاده . متین السلطنه . دکتر امیر خان . وکیل التجار . آقا شیخ علی . آقامیرزا ابراهیم خان . اردبیلی . اسدالله میرزا . اسدالله خان . حسنعلی خان . ذکاء الملك . صدیق حضور . معاضد الملك . معزز الملك . وحید الملك . آقا میرزا احمد . مرتضی قلی خان . فهیم الملك . ابوالقاسم میرزا . مستشارالدوله . نواب . ممتاز الدوله . منتصر السلطان . حاجی میرزا رضا خان حاجی سید نصرالله . ناصر الاسلام . دکتر علیخان

رئیس - راپورت کمیسیون با اکثریت تصویب شد راپورت کمیسیون معارف و اوقاف را بخوانید جمعی گفتند راپورت شعبه ثالث راجع با انتخاب کلیایکان و خونسار باید قرائت شود .

رئیس - آنرا بعد از تنفس می خوانیم چون حالا جناب وزیر علوم تشریف دارند از برای اینکه وقت ایشان هم توضیح نشود اینرا مقدم می داریم این راپورت هم قرائت شده و در کلیاتش هم صحبت شده لکن رای گرفته نشده که شروع بمباحثه جزئیات آن بشود حالا اگر در کلیات آن صحبتی هست بفرمائید که بعد رای گرفته شود .

حاجی سید ابراهیم - چون قانون اساسی وزارتخانه ها باید بمجلس بیاید باین جهت لازمست تمام آنها چه قوانین اساسی چه غیر اساسی که همین ها است که الان در دست است یکمرتبه طبع شده بین و کلا توزیع شود که تمام ملاحظات را نمایندگان میتوانند نمایند .

وحید الملك - بله در این خصوص هم با حضور وزیر هم با حضور معاون وزیر صحبت شد بالاخره بمناسباتی آن قانون کلی را مسترد داشتند حالا در این باب لازم می دانید مذاکره شود .

دکتر علیخان - در جلسه گذشته یک ساعت و نیم در کلیات این صحبت شده است و در کلیات صحبتی باقی نمانده خواستم رای بگیرییم عده کافی نبود حالا باید رای گرفته شود

متین السلطنه - آن یکساعت و نیم مذاکرات هم زیاد بود برای اینکه صحبت در معاونین وزراء مسئولیت آنها بود و آن هیچ مربوط بقانون معارف نبود و آن یکساعت و نیم وقت ما هم بیخود تلف شد کلیات این قانون اینستکه آیا ما مستخدم لازم داریم یاخیر؟ اگر لازم داریم که شروع بقرائت و شور در جزئیات نمایم .

مؤمن الملك - آن جزئیات راجع باین بود که بنده گفتم این قانون باید بمجلس بودجه رفته باشد و از کمیسیون بودجه بمجلس بیاید معلوم نشد این مطلب چه شد

رئیس - در بین شوراول و شور ثانی ممکن است بودجه آنها در کمیسیون بودجه نظری شده رای خردشان را بمجلس اظهار دارند حالانتهوایم بملاحظه اینکه بکمیسیون بودجه رفته در شوراول تأخیر نمایم .

(وحید الملك بر خاست که جوابی بگوید .)
مؤمن الملك - جواب رئیس کافی است قانع شدم .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - این يك مسئله اساسی است - که من بعد باید معین شود تشکیل ادارات و تعیین عده آنها و شغل آنها را باید بمجلس معین نماید مجلس که رای داد و از مجلس خارج شد آن وقت وزیر میرود و مواجب آنها را نوشته بمجلس می آورد آنوقت رجوع بکمیسیون بودجه می شود و الا الان کمیسیون بودجه ابدأ حق ندارد که در پیشنهاد وزیر ملاحظات نماید و مذاکرات در کلیات این قانون در جلسه سابق و این جلسه بقدر کافی بعمل آمده خوبست بیش از این تصنیح وقت نشود رای گرفته داخل شور مواد شویم رای می گیریم هر کس شور در کلیات این قانون را کافی دانسته تصویب می کند که داخل شور مواد شویم قیام نماید) اغلب قیام نمودند

رئیس - با اکثریت تصویب شد (شروع بشور اول در مواد قانون وزارت معارف و اوقاف شده در ماده اول راجع بتعیین تکالیف و وظایف وزیر مذاکرات لازم بعمل آمد در ماده دوم راجع بتعیین تکالیف معاون مذاکرات زیاد شده در بین مذاکرات آقای رئیس اجازه ده دقیقه تنفس دادند بعد از تنفس مجدداً جلسه در تحت ریاست آقای ممتاز الدوله نایب رئیس دوم تشکیل گردیده شور اول در ماده دوم راجع بتعیین وظایف معاون بعمل آمد راپورت شعبه ششم در خصوص انتخاب لواء الدوله و حاج شیخ اسدالله نمایندگان خونسار و کلیایکان با رقع وزارت داخله در این باب بشعبه رسیده بود قرائت شد .

ذکاء الملك - بنده از این کاغذ وزارت داخله مسبوق نیستم ولی این راپورت که فعلا در شعبه ششم آمده است مسبوق است باین که این مسئله در سابق در مجلس مطرح مذاکره شده ثانیاً رجوع شد بشعبه که نظریات در آن را تجدید کرده راپورت بدهد شعبه نیز در این خصوص

توضیحاتی از وزارت داخله خواست و این کاغذ گویا جواب آن باشد تصور می کنم که باید آن شعبه ثانیاً تشکیل شده و غوررسی در این خصوص کرده ملاحظات خود را پیشنهاد مجلس نماید یعنی اگر انتخاب صحیحاً بعمل آمده است که قبلاً والا حکم بتجدید انتخاب شود .

محمد هاشم میرزا - چیزی که از این کاغذ بر معلومات ما افزود این بود که ما فقط انتخاب درجه ثانی صحیح نمی توانستیم و از این کاغذ معلوم می شود که انتخاب درجه اول هم صحیح نبوده است .
کاشف - کلیه شعبه ششم بعد از آنی که منعقد شد لابد در راپورت شعبه سابق نوشته شده است که باید بمجلس درین رای بدهد که این نمایندگان را میبپذیرد یاخیر حالا اگر مجلس رای می دهد تصویب می کند که قبلاً را در لازم دانسته که مجدداً در آن تجدید نظری بشود آنوقت مطرح مذاکره شده راپورت آن داده شود .

وکیل التجار - بنده نمی دانم چه طور می شود رای گرفت در چیزی که در مجلس قرائت شد و مجلس نتوانست بآن رای بدهد و رجوع شد بشعبه و باین تلگرافی که حالا رسیده است اساساً معلوم می شود انتخاب آنها صحیح نبوده و آن دونفری هم که بعد انتخاب شده بعضی ترتیبات در انتخاب آنها بوده است در این صورت بعقیده بنده هیچ نمی شود رای گرفت خوب است باز رجوع شود بشعبه که در نوشتجات سابقه و در این تلگراف مراجعه کرده رای خود را بمجلس پیشنهاد کند آنوقت اگر صورت صحیحی در این انتخاب پیدا شد مجلس رای بدهد .

وحید الملك - بدستور ششم در بیع الاول رجوع شود معلوم می شود .

آقا سید جلیل - اینجا يك مطلب مهمی است انتخاب درجه اول را که شعبه می گوید غلط است و اینها می گویند صحیح است در درجه اول چهار نفر انتخاب کرده اند چه طور می شود انتخاب آنها تماماً باطل باشد بجهت اینکه از چندین محل انتخاب شده اند مثلاً لواء الدوله از کلیایکان آن یکی از خونسار و دیگری از جای دیگر اگر انتخاب یکی از آنها صحیح نباشد این سبب نمی شود که انتخاب باقی هم صحیح نباشد در صورتی که بموجب راپورت سابق انتخاب درجه اول صحیح بوده است منتهی در درجه ثانی بقرعه معین شده و مذاکرات هم در این باب بقدر کافی بعمل آمده و در سابق مجلس با اکثریت تصویب کرد که رای گرفته شود حالا هم بعقیده بنده مذاکره کردن اتلاف وقت است خوبست زودتر رای گرفته این عمل ختم شود

کاشف - بعقیده بنده مذاکرات نباید کرد برای اینکه مذاکرات لازم در این باب بعمل آمده و رای داده شده است که در این باب اخذ رای شود حال اگر چنانچه مجلس رای می دهد که هیچ و اگر لازم میدانند که تجدید نظری بشود باید رای بدهد که داخل در این مذاکره شویم و اینکه شعبه ششم می تواند رای خود را در این باب اظهار نماید و اگر رای داد که خود راپورت شعبه قدیم تصویب شده و گذشته است .

معزز الملك - بعضی از آقایان می فرمایند که در این خصوص نباید مذاکره کرد زیرا برای اینکه مجلس رای داده است که مذاکرات کافی است و باید رای

بنده عرض می کنم اگر مذاکرات کافی بود فقط
اخذ رای باقی بود پس چرا این رایورت را مجلس
بشبه رجوع کرده بود .
(گفتند مجلس رجوع نکرد)

معزز الملک - پربروز در مجلس رئیس اظهار
کرد که رجوع شده است بشبه و مجلس سکوت
کرد و این سکوت دلیل است که مجلس رجوع کرده
است و در خصوص رای آنچه عقیده شخصی بنده
است اینست که مجلس در یک مسئله که خلاف قانون
بودن آن مصرح است رای بدهد رای بجه بدهد
که این خلاف قانون خلاف قانون نیست بعضی از
آقایان در ضمن بیانات خودشان فرمودند که خلاف
قانونی که در این انتخاب شده است این است که در
درجه ثانی پفرعه معین شده است و این خلاف قانون
کوچکی است صحیح است ولی در انتخاب درجه
اول هم بعضی نسبتها داده شده است بعضی
ترتیبات در کار بوده بدمم انجمن نظار تصدیق
کرده است که آن دو نفر انتخابشان از روی تطبیع
بوده و باطل است حالا این مطلب خالی از دو
قسم نیست اگر این انتخاب باطل است و واقعا
از روی تطبیع یا نهیدید بوده است که مطابق
نظامنامه انتخابات علاوه بر این که حق انتخاب
درجه ثانی ندارد و از وکالت منفسل می شود
مجازات دیگری هم برای او مقرر است و اگر
انتخاب آنها صحیح بوده است چطور میشود آنها
را از انتخاب درجه ثانی محروم نمود علاوه بر این
فرعه هم که در درجه ثانی کشیده شده می بایستی
پس شش نفر کشیده شود و حال اینکه بین چهار نفر
کشیده شده و بنده عقیده ندارم که اینطور انتخاب
صحیح بوده باشد علاوه تجدید انتخاب هم نمیشود
سکرد برای اینکه آن چهار نفر انتخابشان
صحیح بوده است و فعلا خوب است این رجوع شود بشبه
که ملاحظاتی ثانویه شبهه در آن ملاحظه شده به مجلس
پیشنهاد شود و مذاکره در این بمقیده بنده خلاف
قانون است .

کاشف - مذاکرات آنروز را آقایان فراموش
کرده اند که مجلس مذاکره در رایورت را کافی دانسته
فقط رای گرفتن باقیماند و الان هر قدر مذاکرات
بشود زیادی است .

نایب رئیس - بعضی از آقایان اجازه نطق
خواسته اند و بعضی پیشنهادها هم شده است ولیکن
اول خوب است صورت مجلس روز ششم ربیع اول قرائت
شود (آقای معاضد الملک صورت مجلس را قرائت کرد
مجلس مذاکرات را کافی دانسته بود و بجه کافی
نبودن عده اخذ رای موکول بجلسه آینده شده بود .)

نایب رئیس - خوب معلوم میشود که مجلس
مذاکرات را کافی دانسته فقط برای کافی نبودن عده
اخذ رای موکول بجلسه آتی شده بود و گویا تقاضای
رای مخفی هم کرد، بودند حالا رای میگیریم اول
رایورت سابق شبهه ششم قرائت شود (قرائت شد .)
نایب رئیس - حالا مطابق این رایورت رای
میگیریم هر کس بطوریکه کمیسیون تصویب کرده
تصویب میکند مهره سفید خواهد انداخت .

مؤتمن الملک - مطابق قانون انتخابات مجلس
وقتی رای بدهد باید مثل هیئت منصفه رای بدهد

و نباید رای بدهد که این انتخاب صحیح است یا صحیح
نیست باید مجلس رای بدهد که این نماینده را پذیرفته است
یا خیر و از اینجاست که باید یکی یکی رای گرفت برای
اینکه شاید ملاحظاتی در انتخابات یکی باشد که آن
ملاحظات در دیگری نباشد .

میرزا اسدالله خان - اینطور نمیشود باید
مجلس تصدیق صحت انتخاب را بنماید نه اشخاص و الا
شاید ما با یکی دوستی داشته باشیم بفرهیم او را
بپذیریم و آن دیگری را نپذیریم در صورتیکه هر دو
در یکمرتبه انتخاب شده اند .

عز الملک - در اینکه این انتخاب مخالف چهار
ماده قانون انتخابات است حرفی نیست ولی میخواستم بدانم
مابعد از آنی که این انتخاب را قبول کردیم بعد از این
هر انتخابی که بفرعه بشود صحیح است یا خیر .

نایب رئیس - مجبور نمیکند کسی ما را که قبول
کنیم آنهم بسته بتصویب مجلس است .
قریبت - بنده عرض میکنم اول باید برایورت
رای گرفته شود یعنی باید رای گرفت که این انتخاب
صحیح است یا خیر .

آقا شیخ ابراهیم - رای برای اینست که تعیین
اشخاص بشود بجه اینکه ممکن است که بی انتخاب
او قانونی بوده و بواسطه معرفتی که در حقت داریم
او را بپذیریم و آن دیگری را بملاحظات دیگر
قبول نکنیم .

اسدالله میرزا - بمقیده بنده هر دوی این ملاحظات
را باید کرد اول ملاحظه انتخابات را باید کرد بعد
ملاحظه اشخاص را بجه اینکه همانطور که برای
انتخاب شرایط قرار داده شده است از برای اشخاص
هم شرایطی است مثلا یکمرتبه می بینیم انتخاب صحیح
شده لکن آن کس که انتخاب شده قابل نیست در
این صورت پارلمان حق داده شده است که آن یکی
را که قابل نمیدانند نپذیرد مثل اینکه در وقتی
که یک نفر از نمایندگان استعفاء بدهد چطور پارلمان
بجای او انتخاب میکند اینهم مثل است حالا اگر
میخواهیم این حق را از مجلس سلب کنید باید مباحثه
کرد دید که اکثریت چه قسم تصویب میکند .

نایب رئیس - پس یکی یکی رای میگیریم
اول رای میگیریم درباره لواء الدوله هر کس نماینده کی
اورا قبول میکند مهره سفید بپندارد
(رای گرفته شد)

معاضد الملک - عده حاضر (۵۵) مهره
سفید علامت قبول (۲۱) مهره سیاه علامت رد (۲۴)
امتناع (۱۰)

نایب رئیس - حالا رای میگیریم در باره
حاج شیخ اسدالله محلاتی .
محمد هاشم میرزا - نتیجه گرفتن این رای
چه شد .

نایب رئیس - معلوم نشد اگر صلاح است
رجوع شود بشبه که رسیدگی نموده رایورت بدهد
حال رای میگیریم درباره حاج شیخ اسدالله محلاتی
هر کس نماینده کی اورا تصویب میکند مهره سفید
خواهد انداخت (رای گرفته شد)

معاضد الملک - عده حاضر (۵۵) مهره
سفید علامت قبول (۱۷) مهره سیاه (۲۵) امتناع
(۱۴)

نایب رئیس - هر دو را رجوع میکنیم بشبه
که تجدید نظر شود و بر گردد .

سلیمان میرزا - بنده میخواستم عرض
کنم همینطور که میفرمائید مذاکرات مالا ینجل است
و همیشه دوچار اینگونه محظرات میشویم که
رای میگیریم و معلوم نمیشود که قبول شده یا رد
شد و این علتش اینست که مسئله امتناع را بجائی
نرسانده ایم و اگر آنرا معلوم کنیم این ممما زود
حل میشود و گویا شاهزاده لسان الحکماء در این
خصوص طرحی پیشنهاد کرده اند و بنده عقیده ام
اینست که آنرا باید بر تمام مطالب مقدم بداریم
که شاید این مطلب لاینجل ماحل شود و متاسفانه
در این صورتهای که نوشته شده آن طرح را ندیدم
و حالا تقاضا میکنم که آنهم در جزء یکی از دستور
ها منظور شود که از مجلس بگذرد .

حاج سید نصر الله - در خصوص امتناع نمیشود
فکری کرد بجه اینکه کسانی که رای میدهند
یا تصویب میکنند یا رد میکنند و کسانی که امتناع
دارند تساوی طرفین است یعنی در رد و قبول رای
ندادند و موقوفند در این صورت نمیشود اینها را در
جزء رد کنندگان یا قبول کنندگان محسوب کرد
امتناع تردید است .

معزز الملک - در خصوص پیشنهاد شاهزاده
لسان الحکماء که فرمودند جزء دستور منظور نشده
بجه اینست که در هیئت رئیسه نیامده است باید
تقاضا کرد که زودتر پیشنهاد شود و اما اینکه
آقا فرمودند که نمیشود فکری کرد ما نمیخواهیم
اینها را جزء رد کنندگان یا جزء تصویب
کنندگان حساب کنیم می خواهیم بینیم کسانی
که امتناع دارند جزء رای دهندگان محسوب
میشوند یا میشوند .

کاشف - فرمودید این رایورت رجوع میشود
بشبه نمیدانم تکلیف شبهه چیست چه باید بگذرد .
(فهم الملک رایورت شبهه دویم را قرائت
کرد دمخدا برای عضویت کمیسیون عرایض و آقای
حاج آقا برای عضویت کمیسیون محاسبات در شبهه
منتخب شده اند .)

نایب رئیس - دستور جلسه آتی از این قرار است
شور اول در بقیه قانون معارف رایورت کمیسیون
بودجه در خصوص قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا
رایورت کمیسیون بودجه راجع بطلب حاجی عدل السلطنه
در باب تعیین تکلیف امتیازات و کنترانها .

منقصر السلطان - بنده در دستور امروز که
اعلام شده کارهای مهم ندیدم در صورتیکه قانون وزارت
عدلیه از اهم قوانین است و مردم شکایت از محاکم عدلیه
واز نداشتن قانون میکنند و بنده تقاضا میکنم که قانون
عدلیه هم در جزء دستور منظور شود .

نایب رئیس - صحیح است لکن در صورتیکه
حاضر نشده است و طبع و توزیع نشده نمیشود در
دستور منظور شود .

حاجی آقا - فرمودید رایورت کمیسیون بودجه
در باب قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا، مخبر
کمیسیون بودجه میفرمایند این مسئله بودجه نیامده است
فهم الملک - این رایورت کمیسیون مبتکرات
است و در کمیسیون بودجه این مطلب نیامده است .

دکتر اسمعیل خان - بنده میخواستم در باب
پیشنهاد خودم عرض کنم که این طرح بچاره مدنی
است پیشنهاد شده و دومرتبه رای گرفته شد که
جزء دستور منظور شود نمیدانم چه شده است که تا
بحال بمجلس نیامده است .

نایب رئیس - در کدام جلسه رای گرفته شد
دکتر اسمعیل خان - در جلسه که رای گرفته شد در تحت ریاست خود جناب عالی بود که مجلس تصویب کرد جزه دستور جلسه آن روز منظور شود .
نایب رئیس - در صورتیکه مخالفی نباشد ممکن است حالا هم رای گرفته شود و اگر تصویب شد جزه دستور جلسه آن به منظور شود - حالا باین ترتیب که در دستور نوشته شده هر یک از کلاسه گر نظر براتی دارند می توانند پیشنهاد کنند .

میر زاهر ترضی قلیخان - میخواستم عرض کنم کارهایی که فرموده اند کلیه سه قسم است یک قسمت آن مطالبی است که در هیئت رئیسه حاضر شده است و در جزه دستور جلسات به ترتیب منظور میشود و یک قسمت دیگر مطالبی است که مثلا از کمیسیون مبتکرات آمده است و قابل توجه شده است یا قابل توجه نشده است و باید در قابل توجه بودن آن در مجلس رای گرفته شود و قسمت سیم کارهایی است که هنوز از کمیسیونها پیشنهاد نشده مثل قوانین عدلیه که فرمودند که هنوز کمیسیون عدلیه راپورت نداده است مقصود اینست که آنچه در هیئت رئیسه فعلا حاضر است همین مطالبی است که در جزه دستور منظور میشود .

نایب رئیس - عده برای مذاکره کافی نیست از رؤسای کمیسیونها خواهشمندم ایام انعقاد کمیسیون های خودشان را معین بفرمایند .
 (مجلس دو ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۷۹۹
صورت مشروح مذاکرات یوم
شنبه سیم شهر ربیع الثانی

۱۳۲۸
 سه ساعت و ربع قبل از غروب آفتاب بریاست آقای مستشار الدوله مجلس علمی تشکیل آقای معاضدالملک صورت مجلس سه شنبه را فرائض نمود

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست ؟
آقا شیخ اسمعیل هاشمی - بنده را همانروز که انتخاب کردند در همانروز استعفا دادم **رئیس -** ملاحظه دیگری است اظهاری نشده (رئیس صورت مجلس را امضاء نمود و راپورت کمیسیون عدلیه در انتخاب هیئت رئیسه آن کمیسیون و تلگراف واصله از تبریز مشرف بحرکت اردوی دولتی از باسنج به خلخال برای انتظامات آن صفحه و راپورت کمیسیون خارجه نیز در تعیین هیئت رئیسه آن کمیسیون فرائض شده)

حاجی شیخ علی - کمیسیون خارجه سابق اعمال دو ماهه خود را راپورت نداده است
رئیس - بلی راپورت نداده است ولی کمیسیون خارجه در تمام اعمال خود میتواند راپورت بدهد (گفتند صحیح است)

(پیشنهادی آقای شیخ ابراهیم زنجانی در خصوص تصفیه امور مالی و نظام و خواستن صورت مأخوذی ولایات و صورت اسامی صاحب منصبین قابل و غیر قابل و عدد افواج تحقیق کرده بودند با امضاء ۱۰ نفر از نمایندگان فرائض و رجوع بکمیسیون مبتکرات گردید . طرح آقای تقی زاده در خصوص اینکه آنچه گویند کشتار می شود پوست و روده آن را دولت بتواند مالیات مأخوذ دارد فرائض شده رجوع بکمیسیون

مبتکرات گردید پیشنهاد ارباب کهغسرو متضمن ماده العنایه در خصوص غیبت و کلا از جلسات شعبات و کمیسیونها و زمان رای دادن در آنها فرائض شد که پانزده نفر از نمایندگان امضاء نموده بودند . راپورت کمیسیون داخله در انتخاب هیئت رئیسه آن کمیسیون فرائض شد .

پیشنهاد کمیسیون مبتکرات در خصوص دادن مبلغ شصت تومان از بابت قروض مرحوم میرزا ابراهیم آقا فرائض گردید .

تقی زاده - عرضی نداشتم خیال کردم که دوباره بکمیسیون مبتکرات رجوع می شود خواستم عرض کنم که رجوع نشود بجهت اینکه این طرحی است که بنده بکمیسیون مبتکرات داده ام دیگر تانیا لازم نیست برود .

رئیس - بکمیسیون بودجه رجوع می شود .
وکیل التجار - آنوقت هم عرض کردم که محتاج باین نیست که یک چیزی تصویب شود مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا خودش یک حق شرعی دارد برای اینکه در دوره سابق که حقوق و کلا تصویب شد یک مقداری از حقوق ایشان باقیمانده و بر ذمه مجلس سابق باقی است و این خودش یک حق ثابت شرعی است و حالا تقاضا می کنم که از بابت قروض آن مرحوم عین آن باقی مانده داده شود .

رئیس - آقایان ندی ملتفت باشند که فعلا در کلیات صحبت می شود .

آقا سید جلیل - عرض می کنم کمیسیون مبتکرات اینکه شصت تومان برای قروض مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا ... صحیح است بنده صورت قروض آن مرحوم را دیده ام که همیشه قدر است ولی ورته هم قریب دوست تومان قرض دارند و این بعد از آنی که قابل توجه شد لابد بکمیسیون بودجه رجوع می شود از امضاء کمیسیون بودجه تمنای کنم که برای قروض ورته هم ملاحظه بکنند یعنی شصت تومان روی هم تصویب نمایند .

رئیس - معلوم می شود که اساسا کسی مخالف این راپورت نیست پس در قابل توجه بودن آن رای می گیریم هر کس این پیشنهاد کمیسیون مبتکرات را قابل توجه می داند قیام نماید (تمام نمایندگان اتفاق نمودند)

رئیس - با اتفاق تصویب شد حال رجوع میشود بکمیسیون بودجه .

(طرح آقای تقی زاده در خصوص اجارات و کنتراهای دولتی با راپورت کمیسیون مبتکرات فرائض کمیسیون طرح مزبور را قابل توجه دانسته بود)
حاجی سید نصر الله - بنده اساسا در این طرح حرفی ندارم و بعقیده بنده خیلی خوب است ولی این را باید متذکر شویم که این تصرفی است که در قانون اساسی می شود

تقی زاده - این طرح نتیجه افکار شخصی بنده و مذاکرات زیاد مجلس است که همیشه برای اجارات و کنتراهای خیلی از اوقات تصویب شده است حال هستند بعضی ها که ادعای کنند که قانون اساسی شامل لزوم تصویب اجاره و کنتراهای آنها هست که باید

مجلس تصویب نماید و بعضی ها برعکس انکار میکنند که در قانون اساسی هم چه چیزی نیست و آن يك اصل شامل مقوله نامه ها است و شامل کنتراهای است و تصویب مجلس را لازم ندارد پس وقتی که قانون اساسی صراحت ندارد و جای اشکال هست ضرورت لزوم آن را داد داشت که يك روز تمام هم خود و افکار خود را صرف کنیم و این طرح را پیشنهاد نمودیم و بعقیده بنده هیچ نوع بر خلاف قانون اساسی نخواهد بود بلکه وقتی که در قانون اساسی صراحت باین مطلب ندارد لازم است يك چیزی وضع کرد برای اینکه صراحت ندارد

آقای میرزا اسمعیل فویری - بنده با آقای تقی زاده مخالف هستم ولی با آقای حاج سید نصر الله موافقم در قانون اساسی مصرح است که کنتراهای اجاره نامه ها بسته است به رای و تصویب مجلس و اگر بخواهیم توضیحی بشود باید تفسیری برای آن کرد نه اینکه قانون دیگری بر خلاف قوانین اساسی وضع شود و بنظر بنده گویا این هیچیک نیست نه تفسیر است نه عدم تفسیر و اینکه نمی شود رای گرفت برای اینکه مخالف قانون اساسی است .

وکیل التجار - بلی همینطور که فرمودند این نه تصریح است نه عدم تصریح و آنچه راجع باین است باید يك طرحی برای تفسیر این ماده از قانون اساسی پیشنهاد کرد که آیا قانون شامل اجارات و مقوله نامه ها هست یا اینکه شامل نیست و بنده میخواهم عرض کنم که باید در این ملاحظه کرد که برای حال امروزه مملکت ما تفسیر کردن یا اینکه باید بتصویب مجلس باشد لازم تر است یا اینکه واگذار بوزرا کنیم بهتر است باید این ملاحظه را کرد که اگر واگذار کردن فایده دارد و اگر گذار کنیم و تفسیر کنیم که شامل نیست و اگر بگذاریم بی فایده است تفسیر کنیم که شامل است و آنچه بعقیده شخصی بنده است این است که کنتراهای اجاره ها اگر بتصویب مجلس باشد خیلی از برای ما فایده دارد این است که بنده هم این را تصویب می کنم که مجلس شورای ملی باید در کلیه کنتراهای اجارات نظر داشته باشد و بتصویب مجلس باشد

حاج شیخ علی - بنده موافقم با اینکه در قانون اساسی مصرح است که اجاره و کنتراهای باید بتصویب مجلس شورای ملی باشد .

حاج آقا - همانطور فرمودند در قانون اساسی مصرح است که کنتراهای اجارات و غیره ها بتصویب مجلس باید باشد ولی می بینم که این خیلی وقت مجلس را تضییع میکند در قضیه باقات دیدیم که قدر وقت تضییع شد و هیچ فایده هم نبخشید این است که بنده گمان میکنم این طرح اساسا خیلی خوب است اگر چه در بعضی مواردش که توسعه دارد باید تضییق شود بجهت اینکه نمیشود کلیه اجارات و کنتراهای را مجلس تصویب کند و هرروزه اسباب تضییع وقت شود .

محمد هاشم میرزا - بنده عرض میکنم در آنجا ها که قانون اساسی تصریح میکند محتاج نیستیم تفسیری بکنیم در قانون اساسی مصرح است که مقوله نامه ها

باید بتصویب مجلس باشد ولی در اجازات بنده موافق با این طرح که باید بوزراء واگذار شود و در دسر مجلس کم بشود.

مؤتمن الملک - بنده عقیده ام این است که این پیشنهاد موافق با قانون اساسی است و باید تصویب کرد ولی خواندن این قدری اذعان را مشوب کرده است و بعضی از آقایان هم گفتند که این مخالف با قانون اساسی است و حال اینکه خیلی خوب طرحی است پس بهتر این است که الان رأی نگیریم تا این پرونده کمیسیون مبتکرات و ثانیاً بمجلس پیشنهاد شود **رئیس** - بنده اعتقاد این است که این طرح خیلی قابل توجه است و در چندین جلسه که دچار معذور و اذلاف وقت شدیم بمانماید که تصویب و گذراندن این طرح از مجلس لازم است.

مؤتمن الملک - بنده هم عرض کردم که خوب طرحی است و تصویب آن لازم است لکن عرض کردم که بواسطه اظهار مخالفت بعضی از آقایان سایر آقایان ذهنشان مشوب شده است و شاید اگر بخواهید الان رأی بگیریید بعضی ها رأی ندهند باین جهت عرض کردم خوب است ثانیاً بروید بکمیسیون مبتکرات و بعد از چند روز دیگر بمجلس بیاید و رأی گرفته شود **تقی زاده** - بنده عرض میکنم رأی گرفتن در

اینکه قابل توجه است یا قابل توجه نیست ربطی بصحت و سقم مطلب ندارد این مباحثات تمام در این بود که این باید از مجلس بگذرد یا نباید بگذرد و رأی در قابل توجه بودن برای این میگیرند که این باید مطرح مذاکره شود یا خیر و گمان ندارم آقایان در این رأی تأملی داشته باشند و اینکه گفته شد رجوع شود بکمیسیون مبتکرات در کمیسیون مبتکرات تا بحال معمول اینطور بوده است که هر طرحی بانجا رجوع میشود و کلمه مینوشتنند که این قانون قابل توجه است یا قابل توجه نیست و دلایل نمی نوشتند که این طرح بفلان دلیل قابل توجه است یا بفلان دلیل قابل توجه نیست اگر چه در حقیقت مبیایست اینطور بنویسند و تا بحال تصور کرده اند در هر صورت بنده عقیده ام اینست که در همین جلسه در قابل توجه بودن این طرح رأی گرفته شود و برود.

ادیب التجار - بنده عقیده ام اینست که در قانون اساسی مصرح است که اجاره و کتکرات باید بتصویب مجلس باشد و مخصوصاً مقتضی امروزه مملکت ما هم همین است و اگر این ترتیب را تغییر بدهیم ضررهای کلی بمانماید و اینکه آقای حاج آقا فرمودند که این سبب میشود که وقت مجلس تلف شود بنده رد میکنم چه ضرر دارد که یکساعت وقت مجلس را برای گذراندن یک اجاره یا یک کتکرات صرف کنیم و بیست و چهار ساعت برای معایب آن وقت را تضییع نکنیم.

وزیر علوم - بنده عرض میکنم در قانون اساسی اینطور نیست و آن اشخاصی که این قانون اساسی را نوشتند ابد تصور این مطلب را نمیگردند که مجلس يك همچو امری را برای خودش ثابت نماید و اما اینکه به بینیم این صلاح است و باید بتصویب مجلس باشد یا خیر بنده عقیده ام این است که این نمیشود برای اینکه تمام معاملات دولت مثل کتکرات است مثلاً وزیر جنگ یک وقتی هزار جفت کفش برای فوجی فرمایش میخوانند بدهند این خودش يك کتکرات است بجهت اینکه باید یک نفر را بخواهند

و به بینند که اینها را در چه قدر میدوزند پس باید این را به مجلس پیشنهاد کند که من میخواهم برای فلان فوج یک هزار جفت کفش بخرم مجلس تصویب میکند یا خیر و آنوقت مجلس باید در آن مذاکره کند همچنین سایر چیزها و من میدانم که آقایان و کلا برای چه تامل دارند برای این است که سابق يك دولتی بوده است که بعضی از بولها را میگرفته است و به صرف خرج نمیکرده است و حال باید يك تعمیری کرد که آن اصل قانون اساسی شامل کتکرات و اجازات هم باشد بنده عرض میکنم که آمدید بطوری تعبیر کردید که شامل شد عقیده شخصی من این است که این نخواهد شد بلکه محال است.

اسدالله خان - بنده این طرح را لازم میدانم و اینکه آقای وزیر علوم فرمودند که نمیشود اسم چنین چیزی را کتکرات گذاشت که از مجلس بگذرد اسم او را کتکرات نمی گذاریم اسم آن را مزایده و مناقصه می گذاریم و الان آن چیزیکه کتکرات است البته باید بتصویب مجلس باشد و اینکه آقای مؤتمن الملک فرمودند مخالف با قانون اساسی است بنده عرض می کنم مخالفت ندارد و موافقت هم ندارد بنده عقیده بنده این طرح لازم است و باید تصویب کرد.

مؤتمن الملک - بنده نگفتم مخالف است گفتم بعضیها اظهار کردند که مخالف است. **رئیس** - صحیح است نگفتم که مخالف است.

عقین السلطنه - بنده تأیید میکنم فرمایش آقا میرزا اسدالله خان را و عرض میکنم که اهم از اینکه این مطالب در قانون اساسی مصرح باشد یا نباشد مناقشات ندارد که این رأی نگیریم و بکمیسیون قوانین مالیه که مرکز این مطلب است رجوع کنیم.

رئیس - رأی میگیریم برای اینکه این طرح قابل توجه هست یا قابل توجه نیست هر کس این طرح را قابل توجه میدانند قیام نماید.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - با کثرت قابل توجه شد رجوع می شود بکمیسیون قوانین مالیه.

تقی زاده - من مناسب نمی دانم که بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود اگر لازم است بجائی رجوع شود باز همان کمیسیون مبتکرات بهتر است یا اینکه در مجلس رأی داده شود بجهت اینکه کمیسیون مخصوصی برای این طرح تشکیل شود یا اینکه در مجلس مطرح شود و بگذرد.

رئیس - این مسأله اش باز بکمیسیون قوانین مالیه بیشتر است والا باید مجلس تصویب کند که از شعبات کمیسیون مخصوصی برای این کار تشکیل شود.

اسدالله خان - این مطلب چون راجع به مساسبات میشود باید بکمیسیون قوانین مالیه رجوع شود.

میرزا ابراهیم خان در آخر راپورت ملاحظه فرمائید کمیسیون مبتکرات تقاضا کرده است و

بعد از آنکه قابل توجه شد در خود مجلس مطرح شود بجهت اینکه این طرح راجع بحقوق مجلس است اگر باید بجائی رجوع شود باید کمیسیونی در این باب تشکیل شود و بانجا برود ولی چون کمیسیون مبتکرات ملاحظه کرد که این از وظایف مجلس است این بود که تقاضا کرد در خود مجلس مطرح شود و از مجلس بگذرد.

حاج سید نصر الله - مقصود از این ارجاع این است که چون بعضیها اظهار کردند این مطلب با قانون اساسی مخالف است و بعضی گفتند مخالف نیست لهذا رجوع می شود بکمیسیون که کسانی که این را مخالف میدانند یا موافق میدانند در آن کمیسیون حاضر شده کمیسیون هم رعایت مخالفت یا موافقت یا سکوت را کرده راپورت بدهد و مجلس داخل مذاکره شده با کثرت بگذرانند نظر دیگری و مقصود دیگری در این نیست.

رئیس - بیشتر از این مباحثه لازم ندارد حال لازم است که کمیسیون مخصوصی تشکیل شود. (اغلب گفتند لازم نیست)

رئیس - پس رجوع میشود بکمیسیون قوانین مالیه طرح دکتر اسمعیل خان قرائت میشود.

(طرح دکتر اسمعیل خان در باب حقوق دیوانی مستخدمین ادارات دولتی و راپورت کمیسیون مبتکرات قرائت شد کمیسیون طرح مرقوم را قابل توجه دانسته بود)

رئیس - در کلیات این طرح کسی حرفی ندارد (اظهاری نشد)

رئیس - پس در قابل توجه بودن آن رأی میگیریم هر کسی این طرح را قابل توجه میدانند قیام نمایند. (اغلب قیام کردند)

رئیس - با کثرت قابل توجه شد حال رجوع می شود بکمیسیون قوانین مالیه راپورت کمیسیون بودجه در باب طلب حاجی عدل السلطنه است خوانده می شود چون خیلی وقت است که از کمیسیون بوده آمده است و همینطور مانده است و در جزء دستور امروز هم منظور شده خوانده میشود بعد میرویم سر شور در قانون معارف.

راپورت کمیسیون بودجه راجع بطلب حاج عدل السلطنه قرائت شد.

حاج شیخعلی - خوب است مخبر محترم کمیسیون توضیحی در این باب بدهند.

فهییم الملک - حاجی عدل السلطنه که صندوق دار محمدعلی میرزا بود در آن ایام مخارجی کرده در دولت جدید حساب او بدیوان محاسبات و وزارت مالیه رجوع شد و بعد از اینکه رسیدگی کردند معلوم شد مبلغ هشتاد هزار تومان طلب دارد سی و چهار هزار تومان آنرا در همان زمان تقدیم کرد بدولت مابقی بر حسب پروتکل قرض دولت شد که میبایستی پرداخته شود وزارت مالیه سواد آن تصدیق و رسیدگی رافرستاد کمیسیون بودجه کمیسیون تصویب کرد که باید اده شود چیزیکه هست این است که يك مبلغی پول

از بانک روس بضمائم مشیرالسلطنه برای دولت قرض نموده دیوان محاسبات همچو قرار داد کرده بودند که آن سند را گرفته و کتبی در این وجه را بگیرند کمیسیون خواست به بند که در این قرارداد حاجی عدل السلطنه حرفی دارد اینک قبول دارد استوالی از او کرد در جواب همچو اظهار کرد که حرفی ندارد سند را بگیریم میباید آ وقت این وجه را بگیریم کمیسیون هم چون دید که در این قرار داد حرفی ندارد و از آن طرف این جزء قرض دولت محسوب میشود تصویب کرد که داده شود .

منتصر السلطان - در خصوص این سی و چهار هزار تومان که فرمودند حاجی عدل السلطنه تقدیم کرده است چون از ترتیب اطلاع دارم خواستم عرض کنم که تقدیمی نبوده است بجهت اینکه وقتی که رسیدگی می کردند در صورت پاره قلمها بود که میبایستی قلم گرفته شود آنها را قلم نگرفته و در جزء حساب آوردند آنوقت این مقدار از کلیه تقدیم کرده است و مابقی را دولت قبول کرده است که بدهیم .

وکیل التجار - بنده هر چه در این راپورت نظر میکنم نمیفهمم که مداخل چه کار شده ایم و چه کاره ایم وجه بوده ایم وجه شده ایم که حساب صندوق خانه محمد علی میرزا را باید بدهیم بمقیده من مشروطه بوده ایم و در مشروطه که با اصطلاح مشروط صغیرش می گوئیم یک مجلسی داشتیم و در آنوقت قوانینی در آن مجلس وضع شده که از برای ما مسلم است که باید رعایت کنیم و هیچ وقت کسی نمیتواند برخلاف آن عمل نماید یا تفسیری بدهد مگر اینکه در مجلس مطرح شود و از تصویب مجلس بگذرد والا نمی توانیم یک قانونی را بدون تصویب مجلس تغییر بدهیم در آن دوره یک میزانی برای محمد علی میرزا یعنی برای اداره سلطنت قرار دادیم که بدهند و در اواخر مجلس آقایان میدانند که حواله شد و داده شد و بعضی پولهای زیادی هم بردند دیگر مادر مخارج سلطنتی آن دوره دخالت نداریم که بیاییم و به بینیم صندوقدار محمد علی میرزا چه طلب دارد یا فلان آبدار چه قدر حسابش باقی مانده است که بدهیم و اعمال دوره استبداد هم که قانون نبوده که ما مجبور باشیم در آن ملاحظات کنیم و آقای وزیر علوم که در آنوقت وزارت مالیه بودند اگر تشریف میباشند عرایض بنده را تصدیق میفرمودند که آنچه حق اداره سلطنتی بود بتوسط ایشان پرداخته شده بود و این اگر چه خارج از موضوع است ولی لازم میدانم عرض کنم که ما اداره مالیه هم نداریم مدتی است که دیوان محاسبات قانون آن نوشته شده است و ابدا فکر آن نیستیم که باید دیوان محاسباتی داشته باشیم و تصویب کردن این مسئله را بنده مخالف قوانین اساسی میدانم

رئیس - چون بنده از ابتدای دوره جدید در کار بوده ام میخواهم عرض کنم صدمات و زحماتی که حاجی عدل السلطنه کشیده است اگر موازنه می شود با این مقدار وجهی که در هر صورت دولت باید بدهد میدانید که این مقدار چیزی نیست و باید تصویب کرد .

فهم الملك - آقای وکیل التجار فرمودند که این جزء قرض شخصی محمد علی میرزا است و نباید تصویب کرد بنده عرض میکنم این ربطی بان معامله سابق ندارد شما باید نظرتان بان پروتکل باشد که قرارداد قرض محمد علی میرزا را بدهند حالا این حساب و حسابهای جا های دیگر بموجب آن پروتکل از قرض دولت محسوب میشود باید رسیدگی شده قرار داد آن داده شود .

اسدالله خان - بنده میخواستم عرض کنم که همه و کلاه چه در داخل پارلمان و چه در خارج پارلمان همین اظهارات را میکنند که اول وظیفه ما نظارت در امور مالیه است و در صورتیکه ما میدانیم که تمام ادارات ما بواسطه بیبوی لنگ است کمیسیون بودجه یکمرتبه تصویب میکند پنجاه هزار تومان از بابت قرض محمد علی میرزا داده شود پنجاه هزار تومان یکمبلغی است که میتواند چهار ماه مخارج یک اداره بزرگ ما را در عهده بگیرد بنده نمیگویم او طلب ندارد یا اینکه نباید داد بنده عقیده ام این است که مجلس رأی بدهد که داده شود اما نه باین ترتیب باید بودجه وزارت مالیه بمجلس بیاید و این را در جزء قروض دولتی بشمار بیسار و آنوقت مجلس میتواند بعد از اینکه ملاحظه کلیه قروض را کرد تصویب کند که در پنج سال از قرار سالی ده هزار تومان بانزویل صدی دوازده باین شخص داده شود .

رئیس - اینجا یک نکته هست که باید ملتفت شد و آن این است که کمیسیون بودجه اساساً دادن این مقدار را تصویب کرده است دیگر ترتیب دادن آنرا همین نکرده است که یکدفعه داده شود معلوم است که وزارت مالیه بعد از آنکه دیگر نمیشود یکدفعه داد ترتیبی برای دادن معین میکنند .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده عرض میکنم این مسئله مربوط بمجلس نیست این را برای چه اینجا آورده اند مجلس تصویب میکند که این قرض است یا اینکه تصویب میکند که قرض دولت باشد داده شود این رأی لازم ندارد اگر واقفاً رسیدگی شده و معین است که قرض دولت است باید داده شود دیگر چه جای بحث است اگر فرض است که باید داده شود اگر مخارج است که باید داده شود دیگر مباحثه لازم ندارد .

مهرین الرعایا - بنده خیلی لازم میدانم که اشخاصی که از اول با صداقت و درستی بدولت جدید خدمت کرده اند ملاحظه زحمات آنها بشود و این مکشوف است که حاجی عدل السلطنه در باب جواهرات دولتی و اسباب سلطنتی خدمات نمایان کرده است و در اینجا هم که سی و چهار هزار تومان را تقدیم کرده است در این صورت لازم است که قرار دادی برای طلب او داده شود که به ترتیبی باشد داده شود .

وکیل التجار - باز در این مسئله برای من اشتباه شده است که لازم است توضیح شود مغیر محترم فرمودند که قرار داده شده است که قرض محمد علی میرزا را دولت بدهد بنده عرض میکنم اگر قرض شخصی هم داشته باشد ما باید بدهیم بنده باید صورت آن قراردادها را به بینم و مکرر هم گفته ام که صورت قرار نامه باید بوسیله داده شود .

رئیس - صورت قرار نامه و قروض در روزنامه طبع شده است و این قروض باید بموجب آن قرار نامه داده شود .

وکیل التجار - مجال بدهید عرض خودم را تمام کنم .

[رئیس زنك زد]

رئیس - قرار نامه نوشته شده و املاک شخصی محمد علی میرزا در مقابل این قروض داده شده است و تمام اینها در روزنامه اعلان شده شما هر وقت میخواهید رجوع بآنجا کنید شما نمیتوانید وقت مجلس را بی جهت تلف کنید .

میرزا اسمعیل لوپری - بنده عرض میکنم که در مجلس نباید حقی ضایع شود هیچ خدمتی را هم نباید در مقابل حق منظور داشت که اگر یک شخصی حق دارد و خدمت نکرده است حق او را ندهیم و یک کسیکه خدمت کرده است بیشتر از حق او بدهیم و در این مسئله در صورتیکه کمیسیون بودجه و دیوان محاسبات تصویب میکنند که این جزء قروض است و باید داد حالا که بمجلس آمده است در صورتی که قروض دولتی نباشد و قروض شخصی هم باشد باید داد نمیشود یک حقی را ضایع کرد برای اینکه ما اینجا نشستیم که بعدالت رفتار نماییم مافراد دادیم که قروض محمد علی میرزا را بپردازیم دیگر نمیشود حق یکی را که طلب دارد وثابت شده است ضایع کرد اما اینکه آقای میرزا اسدالله خان فرمودند که مانعی توانیم یک مرتبه این مبلغ را بدهیم بنده عرض می کنم کمیسیون هم رأی نداده است که یک مرتبه این وجه داده شود البته باید وزارت مالیه قرار دادی در پرداخت آن بدهد و حالا که هر یک از نمایندگان حق دارند در کمیسیون بودجه بروند و بجزئیات رسیدگی کنند و نظر نمایند دیگر مذاکره در اینجا را بنده بمقیده شخصی خودم زیاد می دانم .

سلمیان میرزا - اینجا می نویسد سوی بیچی بیل رختدارخانه (یک جمله از راپورت رافرائت کرد) یعنی اگر این مبلغ تصویب شود طلب حاجی عدل السلطنه تمام نخواهد شد .

فهم الملك تمام خواهد شد چون اسناد خرج یک ماهه حاضر نبوده این طور نوشته اند .

کاشف - قرار دادی را که دولت داده است تغییر پذیر نیست یعنی ما نمیتوانیم بگوئیم که تغییر باید داد یا طلب کسی را نباید بدهند و این قرار داد دولت هم در خصوص قروض محمد علی میرزا البته تغییر پذیر نیست لیکن صحبت در رأی است که این قرار دادی که شده است در موقع دادن قروض مجلس باید در هر مورد رأی بدهد که آن مبلغ داده شود یا خیر فرضاً اگر مجلس رأی داد که داده نشود آیا آن قرار داد بهم میخورد واضح است که بهم نمیخورد و در حال باید پرداخت پس در این صورت رأی گرفتن و تصویب مجلس لزومی ندارد .

اسدالله خان - بنده می بینم چیزی که اسباب اشکال شده است ملاحظه دیوان محاسبات است که صورت نداده است و فقط نوشته است که صحیح است در صورتیکه دیوان محاسبات وقتیکه رسیدگی میکند باید دلایل و اسناد مثبت را بمجلس بفرستد تا

مجلس در آن رای بدهد بنده خودم در دیوان محاسبات بودم که رسیدگی باین عمل شد و اینجا بفری از يك كلفه بیشتر نیامده است و اما اینکه گفته می شود که ترتیب آن با وزارت مالیه است که فراری در دادن این مبلغ بگذارد ما تاکنون يك همچو اداره و ترتیبی مرتب در وزارت خانه ها نداشته ایم که مطمئن باشیم که فراری خواهند گذاشت بنده لازم میدانم که بعد از اینکه تصویب شد که این مبلغ داده شود باید معین کرد که در مدت پنجسال بطوریکه در سابق عرض کردم بدفعات باو بدهنه بجهت اینکه این پنجاه هزار تومان باوضع امروزه ادارات و مملکت مقابله میکند با (۲۵۰) هزار تومان .

فهییم الملک - این فرمایشی که آقای میرزا اسدالله خان کردند که دیوان محاسبات میبایستی اسناد مثبت را پیشنهاد کند دیوان محاسبات در هیچ موقعی اسناد مثبت را بمجلس اظهار نمیکند مگر در آخر دوره هر بودجه صورت را بمجلس تقدیم مینمایند و اگر مجلس خواست اسناد مثبت را هم می آورد و در این خصوص آن رقمه که مشروحاً نوشته بودند مکفی بود و کمیسیون را متقاعد کرد و در فقره پرداخت کمیسیون ترتیبی معین نکرد که بکدام پرداخته شود یا بتدریج همین قدر تصویب کرده است که سند بانک را بگیرند و طلب او را بدهند و حالاً ممکن است بوزیر مالیه نوشته شود که این مبلغ را بتدریج بپردازند .

حسنعلی خان - در اینکه مخالف پروتکل نمیتوانیم رفتار کنیم بنده حرفی ندارم لیکن عرض می کنم کلیه قروض محمدعلی میرزا باید مطابق صورت باشد و همین باشد آیا همچو چیزی ممکن است که ما يك قروض و طلب اشخاصی را تصویب کنیم در صورتی که اشخاص را اسماند داریم کیست بمقیده بنده باید يك صورت از کلیه طلبکاران و قروض محمدعلی میرزا برداشت که معین باشد والا ممکن است هر روز یکی بیاید و ادعا کند که من فلان مقدار طلبکارم باید اشخاص را معین کرد و بعد از آن تحقیق و رسیدگی شود این شخص طلبی دارد یا اینکه همان ادعای محض است دیگر آنکه این يك فقره بیخود بمجلس آمده است برای اینکه قروض محمد علی میرزا که منحصر باین يك مورد که نیست وزارت مالیه هر قراریکه برای سایرین میگذازد از برای این هم بگذارد و باید آن صورتی را که عرض کردم خواست و در صورتی که بخواهیم رای بدهیم به بینیم که این در جزه آنهاست یا نیست اگر هست که تصویب کنیم و اگر چنانچه نیست نمیشود رای گرفت

فهییم الملک - اولاً لازم است این نکته را خاطر نشان آقایان بکنم که در پروتکل همین قدر می نویسد قروض محمد علی میرزا را دولت باید بپردازد لیکن وجوه آن از بقیه وجوه سابقه نیست از وجوه امروزه است و وجوه امروزه تدریجاً جزء مخارج اقساط استهلاکیه قید نشود نمیشود پرداخت از این جهت وزارت مالیه این را بمجلس پیشنهاد کرده است دیگر آنکه صورت کلیه قروض را بمجلس می آورند که مجلس اجازه پرداخت آنرا بدهد آنوقت وزارت مالیه بکرتبه میدهد .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده يك چیزی عرض کردم و گمان کردم که مطلب تمام شد می گویم يك مجلسی هست این مطلب چه ربطی بمجلس دارد

دولت يك قراری داده است که فرض محمدعلی میرزا را بدهد حال مجلس چه بگوید رای بنده که این فرض را باید داد یا اینکه نباید داد این از وظیفه مجلس نیست بعد از آنکه قرار شده است قروض داده شود باید يك صورت صحیح از تمام قروض برداشته رسیدگی و تحقیق شود آنوقت هر قدر شد داده شود دیگر لازم برای مجلس نیست این را باید وزیر مالیه رسیدگی کند بدهد مجلس ابدأ حق ندارد که رای بدهد هر گاه رسیدگی و تحقیق کنندگان اطمینان ندارند ممکن است که يك هیئتی تشکیل شود که تحقیق این مطلب را بکنند بنده مذاکره در این مطلب را ابدأ صلاح نمی دانم بی جهت چرا وقت مجلس را ضایع می کنید .

حاج شیخ علی - بنده در خصوص سندی که برای دادن قروض دولت داده است حرفی ندارم ولی می خواهم بدانم که در آن سند قید شده که این قروض دولت است یا اخیر اگر در سند ذکر شده است که از قروض دولت است و باید داده شود و اگر از قروض شخصی است مجلس نمی تواند تصویب کند که داده شود .

فهییم الملک - این از روی سند نیست حساب حاجی عدل السلطنه رسیدگی شده است و اینقدر طلب او شده دیوان محاسبات هم تصدیق کرده است که باید داده شود آن سندی که در بانک روس است که در حاشیه آن دولت تصدیق کرده است باید حاجی عدل السلطنه بدهد آنوقت طلب خود را بگیرد .

حاج آقا - خیلی جای تأسف است که يك مطلبی داخل مجلس می شود و آقایان برمی خیزند و نطق می کنند و می مکررات می فرمایند و وقت مجلس باین طور تلف می کنند و تمام این گرفتاریها بمقیده بنده راجع به بی ترتیبی وزارتخانهها است از مخیر محترم سؤال می کنند که این جزه قروض است یا جزه پروتکل مخیر برمی خیزند جواب می دهند که جزه پروتکل است تمام اینها ناشی از این است که الان مدت یکماه است که از سال می گذرد و يك بودجه کلیه از وزارت مالیه بمجلس نیامده است که آقایان نمایندگان بدانند قروض دولت چه قدر است و در مقابل چه دارند و حالاً هم این مطلب در حقیقت راجع بجزئیات مخارج مملکت است که از وزارت مالیه رسیده است در صورتیکه ما اطلاع از مداخل مملکت نداریم که به بینیم ممکن است این مبلغ داده شود یا خیرا که آن بودجه ای که عرض کردم بمجلس آمده بود اغلب از این اشکالات مرتفع میشد الان هم بمقیده شخصی خود بنده تا آن بودجه نیاید اگر ابدأ فائده ندارد غیر از این که وقت مجلس بی جهت تضییع شود

کاشف - فرمایش آقای حاج آقا صحیح است ولی این مطلب راجع بودجه نیست راجع بقروض دولت است که کلیه قروض باید داده شود و اینکه آقا شیخ ابراهیم فرمودند که باید قروض محمد علی میرزا تماماً داده شود اینطور نیست آن قروض البته صورتی دارد باید دید اگر طلب حاجی عدل السلطنه در آنجا قید شده است باید داده شود بنده عرض میکنم این محتاج برای نیست باید آن صورت را خواست که مجلس رسیدگی کند و یکمرتبه رای بدهد که داده شود .

رئیس - از این مذاکرات همچو معلوم میشود که این باید بر گردد بکمیسیون بودجه کمیسیون مطالب آن را توضیح و روشن کرده و از وزارت مالیه هم توضیحات بخواهند و تا آنجا بمجلس پیشنهاد نمایند

حاج آقا - رفتن بکمیسیون بودجه و توضیح خواستن از وزارت مالیه بمقیده بنده فایده ندارد باید یکمرتبه صورت دخل و خرج مملکت را از وزارت مالیه خواست نه این که مخصوص باین يك فقره باشد تا بودجه مملکت بیاید بنایند رای گرفت

رئیس - آن بودجه کلی که جناب عالی میفرمائید یا نواقص امروزها مالیه و وزارت مالیه از برای ما میسر نیست البته باید يك همچو بودجه بمجلس بیاید ولی تا آخر سال گمان میکنم همچو چیزی از برای ما میسر نشود و برای این مسئله نمیشود سایر کارها را ناقص گذاشت و گمان میکنم همانطوریکه گفته شد رجوع شود بکمیسیون که از وزارت مالیه توضیحات بخواهند و دوباره بمجلس پیشنهاد کنند .

فهییم الملک - کمیسیون مجدداً گویا حق رسیدگی نداشته باشد بودجه های تمام سنوات را باید بتصدیق دیوان محاسبات پرداخت حالا هم که وزارت مالیه و دیوان محاسبات تصدیق کرده است که این باید داده شود و الان هم در اصل دادن که مخالفی نیست نهایت در ترتیب پرداخت حرف است که طوری شود که اسباب تحمل بردولت نشود پس خوب است در اساس این رای گرفته شود و برای ترتیب پرداخت آن رجوع بوزارت مالیه شود که ترتیبی بدهد .

رئیس - بطوریکه مخیر کمیسیون تقاضا کرده است رای میگیریم و در ترتیب پرداخت آن رجوع میکنیم بوزارت مالیه که ترتیب خوبی بدهد و پیشنهاد کند که بچه قسم خواهد داد .

دکتر علیخان - میخواهم عرض کنم اگر مجلس تصویب نکرد که این قرض داده شود داده نخواهد شد معلوم است که بوجوب قرارنامه باید داده شود پس دیگر رای چرا میگیرید .

وزیر علوم - مقیده بنده اینست که دیوان محاسبات دادن وجهی را تصویب کرده مجلس هم در اصل دادن مخالف نیست نهایت در پرداخت آن نمی داند که بچه شکل خواهد بود در این صورت اعتقاد من اینست که این را بساید بوزارت مالیه بر گرداند که به بینیم وزارت مالیه از برای دادن این وجه چه ترتیبی میدهد آن زمان بمجلس بیاید و رای گرفته شود [اغلب گفتند صحیح است]

رئیس - پس بر میگرد بوزارت مالیه که نظریات خود را در ترتیب پرداخت پیشنهاد کند

اسدالله خان - این مسئله اینقدر فوریت ندارد که او را از بودجه کلی که فرمودند مجزا کنیم خیلی مخارج لازم تر از این داریم بنده صورت مخارج اردوی قزوین را دیدم که خیلی لازم بود و فوریت آن بیشتر از این بود این باید باشد تا بودجه کلی بیاید این مبلغ را اگر برای قزوین بفرستیم مقیده بنده خیلی بهتر است .

رئیس - این مطلب تمام شد رجوع میشود بوزارت مالیه

معاون وزارت جنگ - تلگرافی است از رئیس قشون خراسان که در جواب وزارت جنگ اظهار کرده است (آقای معاضد الملک تلگراف رامشیر - تکذیب کسانی که نسبت بی اعتدالی باو داده بودند قرائت کرد)

محمد هاشم میرزا - آن روز که در اینجا استیضاح بود فرار شد تعقیبات شود و تکلیف عارضین معلوم شود حالا خودشان حاضرند بفرمایند که تکلیف چیست که بنویسیم و تلگراف کنیم به شهد اگر معارضی دارد در محکم حاضر شوند

معاون وزارت جنگ - چنانچه وزیر جنگ آروز قرار دادند بساید مأموری از طرف وزارت جنگ فرستاده شود بعد از تعقیبات نتیجه به مجلس عرض خواهد شد (شروع بشور اول در بقیه قانون معارف کرده تا ماده (۱۴) شور شده رئیس ده دقیقه تنفس اجازه دادند تا بنیاً جلسه منعقد و تا فصل سیم نیز مذاکرات لازمه بعمل آمد راپورت کرده بودند قرائت شد اداره مباشرت تقاضا کرده که زود تر بکمسیون محاسبات رجوع شود و به مجلس بیاید که تکلیف اداره مباشرت معین باشد و از مساعدت ارباب جمشید در دادن وجوهی که لازم شده بود و تقاضای تنزیل آن تشکر نموده اشیائی که بعنوان تقدیم به مجلس به اداره مباشرت رسیده بود همچنان اشیاء مسروقه مجلس سابق که بعضی را خود اشخاص خریده و تقدیم کرده بودند و یا بتوسط اداره نظمی رسیده بود صورت آن را در ضمن راپورت نوشته بودند

(تقدیمی)
سید ابراهیم قالی مصور یک نخته ارباب جمشید صندوق آهنی (اشیاء مسروقه)

بتوسط حاجی افخم الدوله - زنك بزرگ مجلس سابق

بتوسط عبدالله میرزا - یرده تصویر مرحوم ناصرالدین شاه

بتوسط ایران نو - ماده تاریخ بهارستان و تصویر مرحوم میرزا حسین خان سپهسالار

بتوسط آقا شیخ حسین مهر کمسیون اعتبارنامهها

رئیس - دستور جلسه آتیه شور اول در بقیه

قانون معارف و اوقاف و فوائده عامه راپورت کمسیون قوانین مالیه در باب متوفیات - راپورت کمسیون نظام در باب پنجهزار قبضه تفنگ و دو کوروشنگ راپورت کمسیون پست و تلگراف در باب استخدام بکنفرانویائی - آقایان تشریف داشته باشند بقدر پنج دقیقه مجلس خصوصی است

[مجلس یک ساعت از شب گذشته خصوصی شد]

جلسه ۸۰

صورت مشروح مجلس یوم شنبه پنجم شهر ربیع الاخری ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مستشار الدوله منعقد شد معاضد الملک صورت مجلس گذشته را قرائت کرد مرتضی قلیخان شروع بقرائت بقیه قانون معارف از فصل سیم نمود

ذکاء الملک پیشنهاد کرده بود که فصل سیم و چهارم حذف شده بجای آن یکماده افزوده شود در این

خصوص مذاکرات لازمه بعمل آمد و ذکاء الملک یاره توضیحات دادند

رئیس - در قابل توجه بودن این پیشنهاد رأی میگیریم بعد در کمسیون اصلاحات لازمه خواهد شد هر کس این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اکثریت حاصل شد)

(در این موقع شروع بقرائت راپورت کمسیون قوانین در خصوص قانون متوفیات گردید)

رئیس - کمسیون مبتکرات فوریت این را تقاضا کرده پس اول در فوریت آن رأی میگیریم

اسدالله میرزا - فوریت ندارد دلیل را بیان نمایند

رئیس - راپورت کمسیون را راجع بتقاضای فوریت آن دو مرتبه بخوانید

(راپورت کمسیون مجدداً قرائت شد)

رئیس - حالا در فوریت آن رأی میگیریم

اسدالله میرزا - این دلیل فوریت نبود باید دلیل فوریت را بیان کنند

لسان الحکماء مخیر - دلیل فوریت این است که چون این ترتیب آمدن حقوق متوفیات به مجلس وقت

مجلس را خیلی مشغول میکرد و اسباب اشکالات و تضییع اوقات بود و قانون وظائف که در مجلس سابق نوشته شده بود فقط تکلیف حقوق متوفیات را یانصد تومان معین کرده بود کمسیون لازم دانست که تا قدری که ممکن است وظیفه داده شود قانون متوفیات آن مدون گردد باینجهت این قانون را آقای فهم الملک نوشته پیشنهاد کردند و کمسیون مبتکرات تصویب کرده یعنی رأی خودش را در ضمن راپورت پیشنهاد کرد و بنده عرض میکنم که کمسیون قوانین مالیه باره مواد افزوده است و چون آن مواد اساس صحیحی ندارد بلکه یاره از آن مواد مخالف با مواد قانون وظائف است بنده پیشنهاد میکنم که همان طرح قانون مبتکرات قرائت شود

(گفتند فرمایشات آقای لسان دلیل فوریت این نبود دلیل فوریت را بیان کنید)

لسان الحکماء - علت فوریت این است که وقت مجلس کمتر تضییع میشود دیگر آنکه وظائف متوفیات ترتیب صحیحی نداشت ممکن بود بکنفر

که دارای همه چیز بود سیصد تومان وظیفه داشته باشد آن نصف بدهند لیکن یکی که همه قسم احتیاج داشته باشد سیصد و ده تومان واجب داشته باشد آن باید به مجلس بیاید و ممکن است در مجلس تصویب نشود پس یک قانون کلی لازم بود که دیگر چندان بی اعتدالی نشود

رئیس - حالا رأی میگیریم در فوریت هر کس تصویب میکند فوریت را قیام نماید

رئیس - اکثریت حاصل نشد

آقا میرزا احمد - بنده این طرح را قابل توجه

نمیدانم و آنوقت هم رأی ندادم بنده میخواهم بدانم علت دادن وظیفه چیست با استحقاق است یا نیست اگر استحقاق است ممکن است در وراثت که مورد شان دارای دو هزار تومان حقوق بوده احتیاج داشته باشد اگر غیر از احتیاج است ممکن است کسیکه سیصد تومان واجب داشته بهیچوجه استحقاق آن مواجب را نداشته باشد در این صورت نمیدانم علت لزوم این قانون چیست در این صورت همان

قانون مجلس بود چه فرق میکرد بلکه از یانصد بیلا به مجلس میآمد شاید ترجیح داشت بملاوه عمده ندادن جنس بود که کمسیون آنرا بحالت اولیه بر قرار گذارده است

فهم الملک - همه میدانند که دادن حقوق بطور

وظیفه در هیچ جای عالم نیست یا واجب میدهند در مقابل کار یا یک وظیفه جزئی میدهند باشخاص از کار افتاده ولی متأسفانه در این مملکت اینطور نبوده و رفته رفته کلیه مالیه این مملکت در راه وظیفه صرف شده یعنی هر وقت یک اضافه بر جمع پیدا شده بگمربضه استحقاق پشت سرش بوده و این مسئله در مجلس سابق طرح شده است دو راه بیشتر بنظر نمیرسد از برای اتخاذ ترتیبی در این خصوص یا میبایست تمام را قطع کنند و تمام ادارات را فرمه کنند این ممکن نبود بجهت اینکه میبایست در مقابل کار دیگری را در مملکت برای مردم تهیه کنند و بیشتر اهالی این مملکت دارای این مواجب بودند باینجهت ممکن نبود قطع کرد پس این قرار را دادند که تا سیصد تومان را وزارت مالیه نصف بدهد و در این ترتیب خیالشان این بود که رفته رفته از بین برود در این موقع دیدند این ترتیب که اضافه بر یانصد تومان به مجلس بیاید اسباب تضییع وقت مجلس میشود بلکه شاید بی اعتدالی هم میشود یعنی ممکن است اگر یکی دارای دو کوروش هم قبول باشد و چهار صد تومان موظف باشد نصف آن را بیاورد کاش بدهند و بکنفر که فقیر است و دارای یانصد و ده تومان است آن به مجلس بیاید شاید هم تصویب نشود این بود که این طرح پیشنهاد شد که وقت مجلس تضییع نشود یقیناً و قتیکه مقنن قانون بگذارند فرض این نیست که بیش از یانصد تومان اگر داشت وراثت هیچ نبرند یا اگر کمتر از یانصد تومان داشت وراثت نصف تمام را ببرند بلکه همیشه باید روح قانون را ملاحظه کرد فرض اصلی این است که تمام این حقوق در یکدستی بکلی مستهلك شود دیگر این ترتیب داده شده است که یک ترتیبی در استهلاك داده شود و بالتسبه هم اعتدالی در بین باشد و بی اعتدالی نشود در اینجا یک صورت باقی میماند که فرضاً بکنفر که دارای دو هزار تومان حقوق بوده فوت شده و از او یک هیال تنها باقی مانده بر حسب این قاعده باو ششصد تومان شاید میرسد در این صورت برای رفع آن معذور ماده هفتم نوشته شده که سهم هر یک از وراثت آن که از یکصد تومان تجاوز کند ضبط دولتی خواهد شد بجهت اینکه نظر ما در این بود یک حقوقی که بوراثت بکنفر داده می شود بملاحظه آنست که آن خانواده محفوظ بمانند بملاوه اغلب آنهایی که دارای حقوق دیوانی به این مقدار هستند اغلب وراثشان هم دارای یک حقوقی هستند باین جهت گفتیم تفاضل دوست از صد تومان در ذکور و تفاضل از صد تومان در اناث ضبط شود بملاوه در ذکور آنها که در یک اداره مستخدم هستند جزء مواجب اداری آنها محسوب می شود این صد تومان پس باین ترتیب رفته رفته مواجبی که اسباب بی ترتیبی و بی کاری اهل مملکت شده است از بین می رود و آنها که از این راه تمیص می کردند بی کار میروند و چیزی که قدری قابل توجه است مسئله جنس است که مطابق آن قانون از ده خروار بیلا به تصویب مجلس باید داده شود در این دوره کمسیون تصویب کرده است که جنس بکلی ضبط شود و قیمت آن را